

ଆମ୍ବନେର କଥା

ଶ୍ରୀକିତ୍ତିକଳାପ ଲିମାଟ୍ (କିମ୍ବାର୍କାରୀ)

৫ তৎসূ।

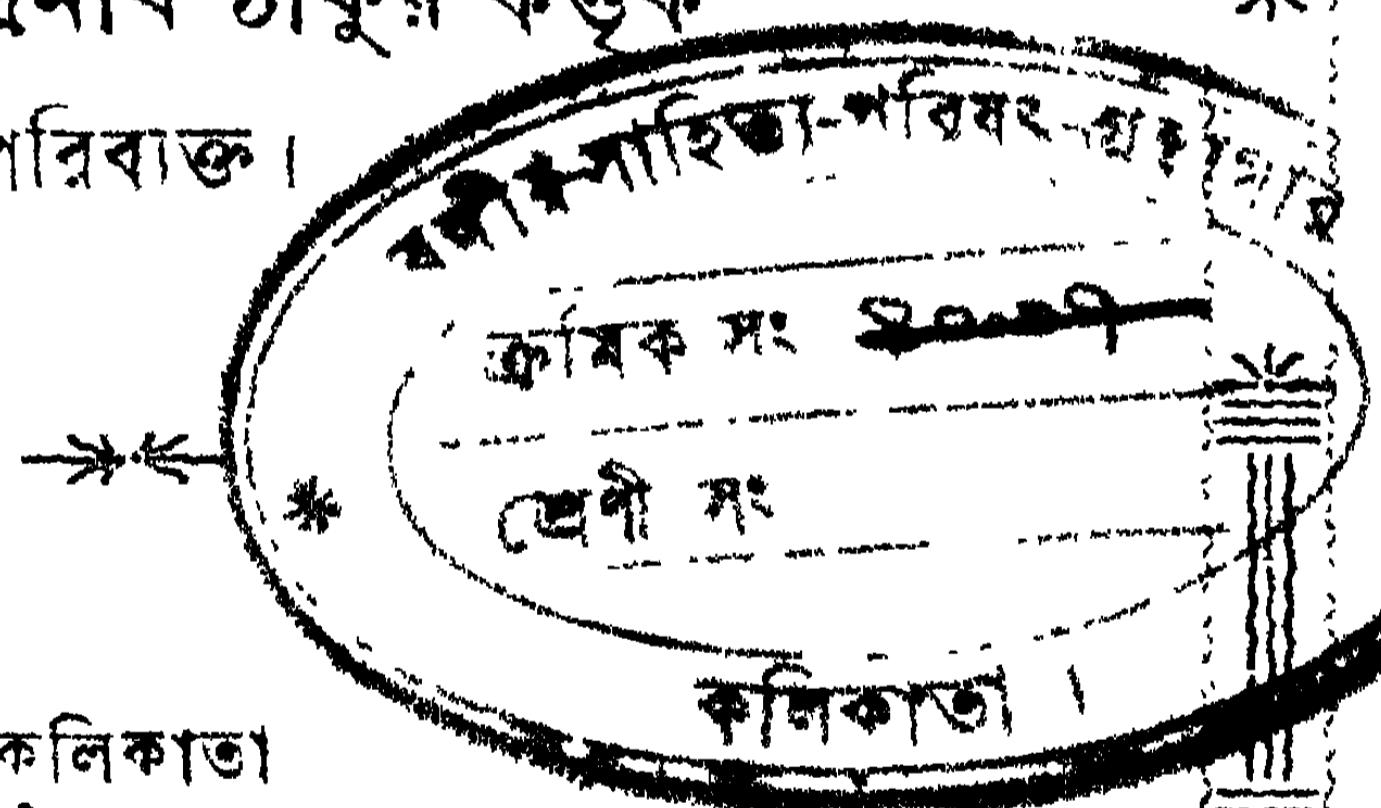
হিন্দৈবণা প্রস্থাবলী—১২

প্রাচের কথা

শ্রীক্ষিতীন্দ্রনাথ ঠাকুর কর্তৃক

পরিবাস্ত।

কলিকাতা

কলিকাতা

৬১ দ্বারকানাথ ঠাকুরের গলি ইউতে

শ্রায়ঙ্ক হরিশঞ্জল মুখোপাধ্যায়

কর্তৃক

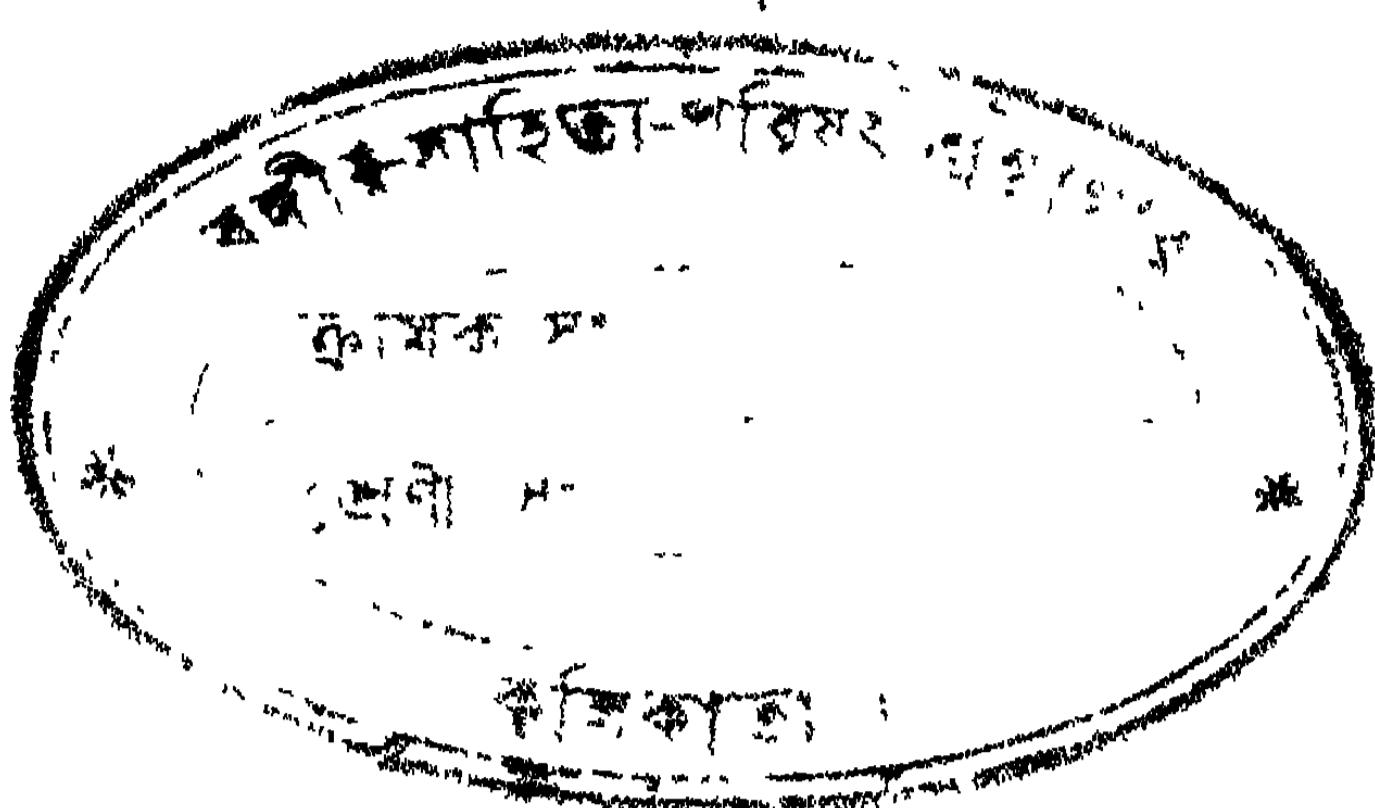
প্রকাশিত।

সর্ব স্বত্ত্ব সংরক্ষিত]

[খুলা । ৯০ ছয় আনা মাত্র।

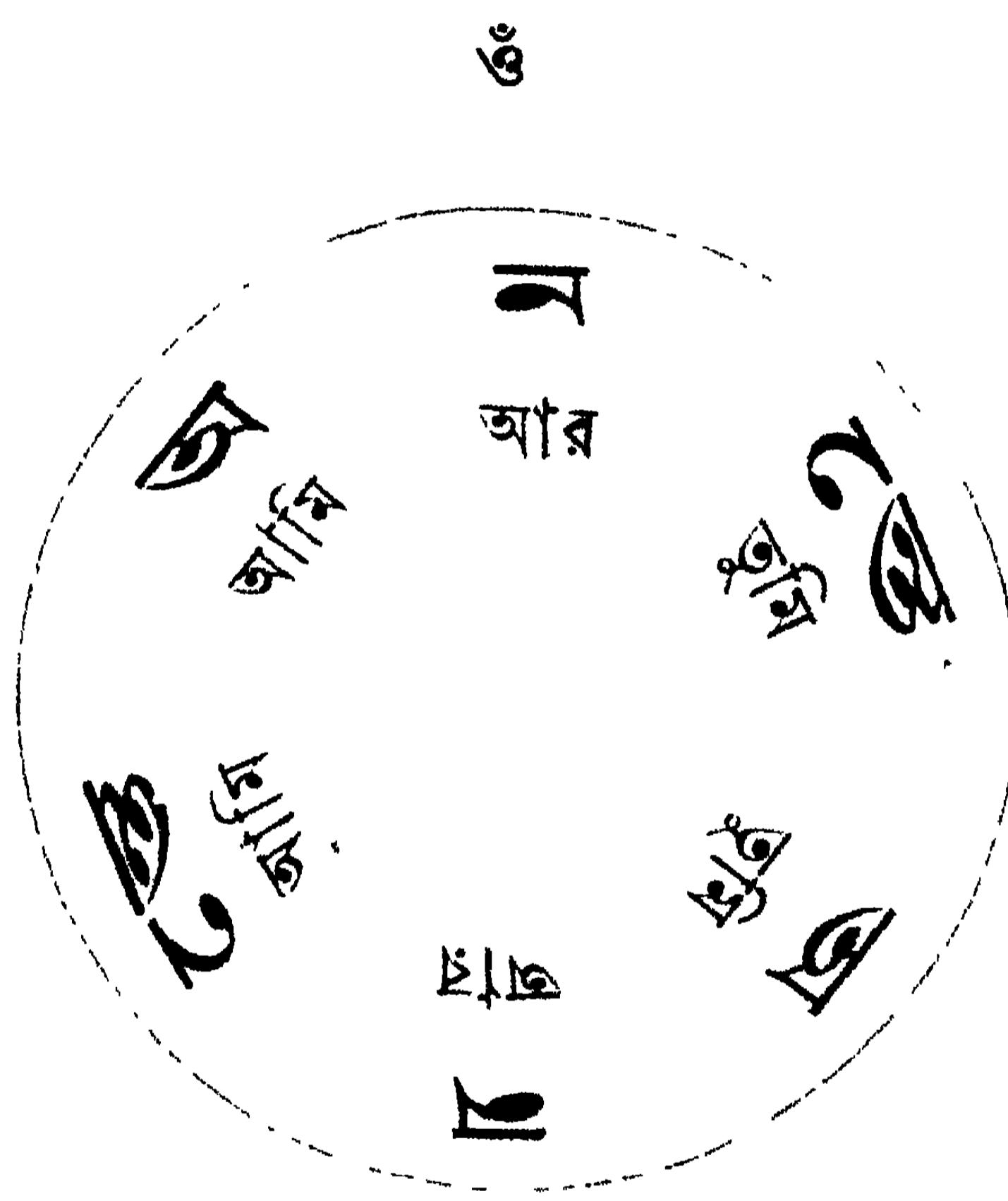
কলিকাতা,

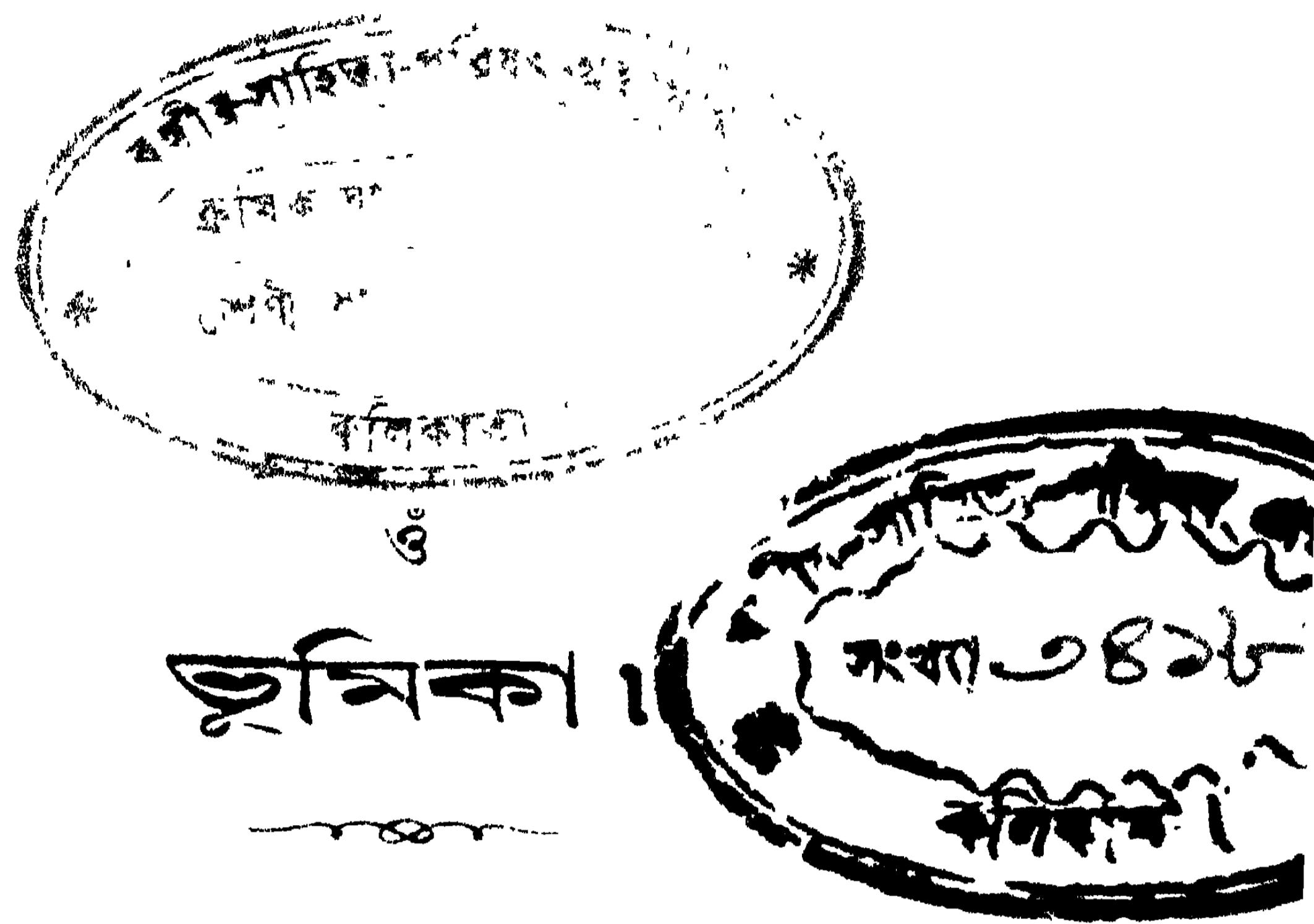
১৪শ্বিং বারাণসী ঘোষের স্টেট,
দি ফাইন আর্ট প্রিন্টিং সিভিকেট ইউকে
শ্রীপ্রদীপনাথ দাস দ্বারা মুজিত ।

ଆଜ୍ୟ-ପରିଚୟ ପତ୍ର ।

୧ୟାରକାନାଥ ଠାକୁରେର ପ୍ରୌତ୍ତ, ୧୯୭୯ମାର୍ଗରେ ଦେବେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁରେର ପ୍ରୌତ୍ତ, ୧୯୮୫ମାର୍ଗରେ ପୁତ୍ର, ଆଦି ଭାଙ୍ଗସମାଜେର ସମ୍ପାଦକ, ଶ୍ରୀମନ୍ତପଦଗୀତାର ଅଭିନବ ସଂକ୍ଷରଣ ସମ୍ପାଦକ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମଧର୍ମ ଓ ଅଜ୍ଞେୟବାଦ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମଗୀର ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ଵାଧୀନତା, ରାଜ୍ୟାହାରିଶ୍ଚଳ, ଅଭିବାଳିବାଦ, ଭାଙ୍ଗସମ୍ବର୍ମର ବିନୃତି, ଆଲାପ, ଅଂ୍ଗିଜଳ, ଶ୍ରୀଭଗବତକଥା, ଓ ଖିତା ନୋହସି ପ୍ରଭୃତି ଗ୍ରନ୍ଥ-ପରିଚୟ କଲିକତା ମୋଡ଼ୋର୍ସିକୋନିବାସୀ ଶାଖିଲାଗୋତ୍ର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କିତ୍ତାନାଥ ଠାକୁର ତତ୍ତ୍ଵନିଧି ବି-ଏ କର୍ତ୍ତକ ବିରଚିତ 'ଆଗେର କଥା' ଗ୍ରନ୍ଥ ୧୮୩୭ ଶକେ ୫୦୧୫ କଲିଗତାକୁ ୮୬ ଭାଙ୍ଗସମସ୍ତରେ ୧୩୨୨ ମାର୍ଗରେ ସିଂହ ରାଶିକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦିବମେ ପଞ୍ଚମଶ ଦିବମେ ବୁଧବାରେ କୁଷପଙ୍କେ ଶୁଭ ଅଷ୍ଟମୀ ତିଥିତେ ପ୍ରକାଶିତ ହାଲ ।

ভগবানের সঙ্গে প্রাণের কথোপকথন প্রকাশ
করলুম কেন? এই কথার উভর একটী মাত্র,
যার উপর আর কথা চলে না—ভগবান প্রকাশ
করালেন, আমি নিমিত্তমাত্র হয়ে প্রকাশ করলুম।
তবে এরপ কাষোর দৃষ্টান্ত যদি কেহ দেখতে চান,
তিনি বেদ উপনিষৎ থেকে আরম্ভ করে বর্জনে
সাধুদিগের উপদেশে তাহা দেখতে পাবেন।

আর একটী কথা বলে এই ভূমিকা শেষ করব।
এই গ্রন্থ পড়ে কেহ যেন ভুল ধারণা মনে পুরো না
রাখেন যে গ্রন্থকার ভগবানকে পেয়েছেন, জীবন্ত
হয়েছেন। গ্রন্থকার এইটুকু বলতে সাহস করেন
যে কি উপায় অবলম্বন করলে ভগবানকে পেতে
পারা যায় তা বুঝিত্বাত্র ভগবান ঠাকে দিয়েছেন।
সে ইঙ্গিতটুকু এই যে ভগবানকে আপনার সর্বস্ব
দিয়ে ডাকতে হবে। ঘোল আনা সংস্কার করব,
আর মধ্যে মধ্যে হাইতোলাৰ সঙ্গে এক আধবাৰ

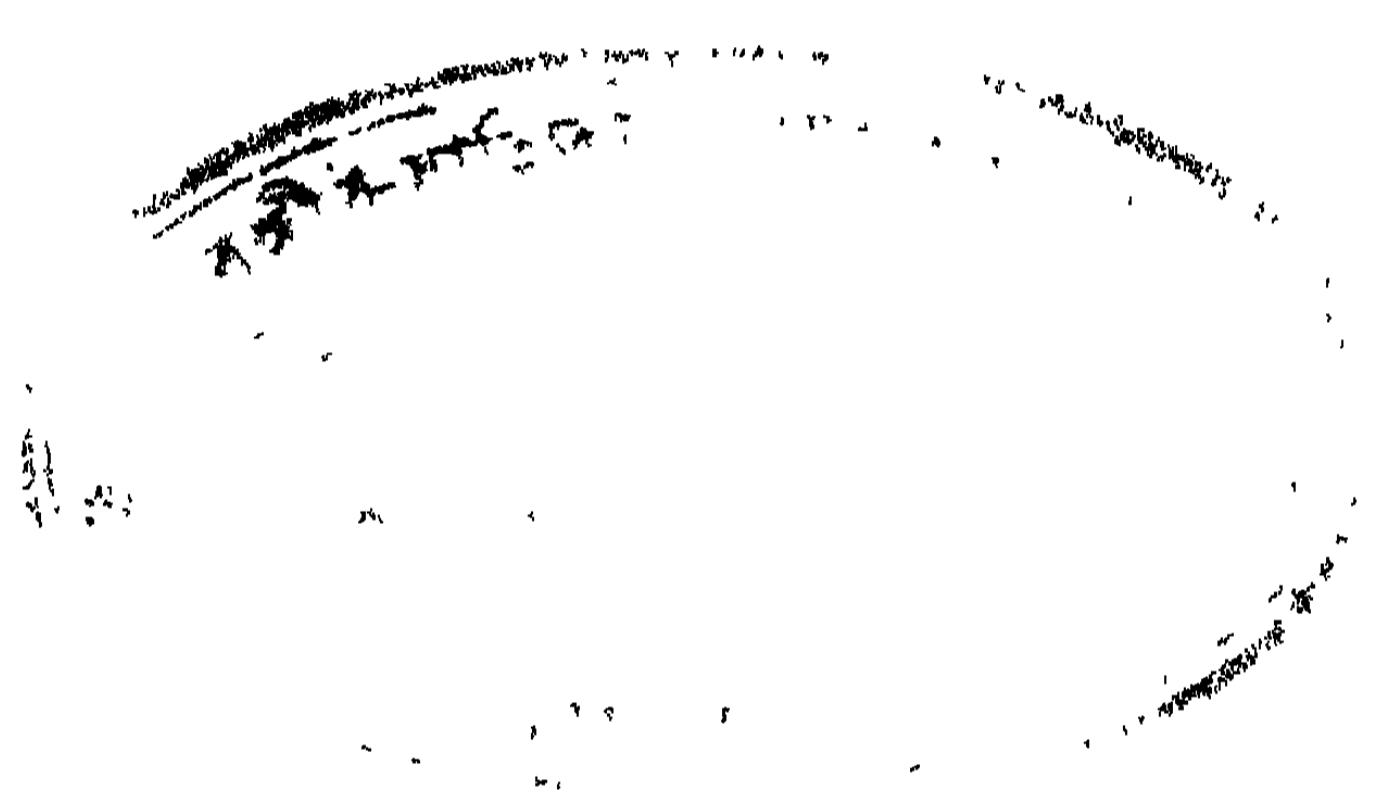
তাকে ডাকব—সে রকম করলে তাকে পাওয়া যাবে না। সংসারে আমি ভাল লোক হতে পারি, স্বর্খে থাকতে পারি, ধার্মিক বলে লোকে আমায় পূজা করতে পারে; এ সকলই হতে পারে, কিন্তু এতে ভগবানকে পাওয়া যাবে না। তাকে পেতে গেলে তার প্রেমে পাগল হতে হবে, অনন্ত জীবন তার জন্ত পণ করতে হবে—তাকে পাবার জন্য সত্ত্ব সত্ত্ব উন্নাদ হতে হবে—তবে তাকে পাবে। তার সঙ্গে কথাবার্তায় এই ইঙ্গিতটুকু পেয়েছি— যার ইচ্ছা হয় গ্রহণ করবেন, যার ইচ্ছা হয় পাগলের উক্তি বলে অগ্রাহ করবেন। আমি কিন্তু এই সত্তা জানি যে ঈশ্বর যাকে এই ইঙ্গিত গ্রহণ করবেন, তিনি ইহা গ্রহণ করতে বাধ্য হবেন। ঈশ্বর যাকে ইহা গ্রহণ করবেন না, আমার কাছেও তাকে ইহা গ্রহণ করাবার প্রয়োজন নেই। কিম্ববিক্ষিতি—

১৫ই ডাক্ট ১৩২২ সাল
খঃ অঃ ১৯১৫
যোড়াম্বিকো,
কলিকাতা।

দাসাচ্ছদাস
শ্রীক্ষিতীন্দ্রনাথ ঠাকুর।

অনুক্রমণিকা।

বিষয়	পৃষ্ঠা।
(ক) আগ্যাপত্র	- - - - - /০
(খ) গ্রহকারের আজ্ঞাপরিচয়	- - - - - ১০
(গ) উৎসর্গ	- - - - - ১/০
(ঘ) ভূমিকা	- - - - - ১৫
(ঙ) অনুক্রমণিকা	- - - - - ১/৫
১। বিরহ	-
২। সংসার	-
৩। ঈর্ষ্যা	-
৪। আজ্ঞাবিরাগ	-
৫। যোগ	-
৬। আকাশবাণী	-
৭। উল্লাস	-
৮। প্রতিদ্বন্দ্বি	-
৯। বিমাদ	-
১০। প্রার্থনা	-
১১। করুণা	-
১২। বাকুলতা	-
১৩। উদ্ঘাদ	-
১৪। আবিভাব	-
১৫। শেষকথা (ভগবছত্তি)	-

٦٢٨٦

ପ୍ରାଚୀନ କଥା ।

୧ | ବରତ ।

হে প্রাণেশ, হে হৃদয়বল্লভ, তোমার বিরহ
আর আমার সহ হয় না । কত শুদ্ধীর্ঘ দিবস
তোমারই আশায় আশায় বসে আছি—কৈ,
তুমি তো এলে না ? তোমারই আশা-পথ চেয়ে
চেয়ে কত দীর্ঘ—দীর্ঘ নিশি ঘরের ছুয়োরে
বসে কাটিয়েছি, সারারাত জেগে কাটিয়েছি—
চোখের পলকটা ফেলতে সাহস করি নি—কৈ,
তুমি তো আজও এলে না ? তোমার বিরহের
ব্যথায় আমার প্রাণ যে গেল । প্রাণ যায়—

ଯାକ, ତୁମି ଯଦି ଏକଟିବାର ପ୍ରାଣେତେ ଏସୋ ।
 ତୁମି ଆସବେ ତେବେ ପ୍ରାଣକେ ନୃତ୍ୟଗୀତ ପ୍ରଭୃତି
 ଆମୋଦ ଆହୁଲାଦେର କତ ଫୁଲ ଦିଯେ ପାତା ଦିଯେ
 ସାଜିଯେ ରେଖେଛିଲୁମ । ଏ ଦେଖ, ମେଇ ସବ
 ଆମୋଦ ଆହୁଲାଦେର ଫୁଲପାତା—ସକଳଟି ଏକେ
 ଏକେ ଝରେ ଘାଚେ, ମରେ ଘାଚେ । ଆମି କି
 ଜାନତୁମ ନାଥ ଯେ, ତୁମି ଶୁରକମ ଫୁଲ ଭାଲବାସ
 ନା ? ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର, ଆମି ତୋ ଜାନତୁମ ନା ଯେ
 ତୁମି ମାନସସରୋବରେର ନିର୍ଜନତାରଟ ପଦ୍ମପୁଷ୍ପ ସବ
 ଚେଯେ ବେଶୀ ଭାଲବାସ । ତୁମି ମାକେ ମାକେ
 ଆମାକେ ମେ କଥା ବଲେଛିଲେ ବଟେ—କିନ୍ତୁ ତୁମି
 ଏତ ଧୀରେ, ଏତ ଚୁପିଚୁପି ମେ କଥା ବଲାତେ ମେ
 ସକଳ ସମୟେ ଆମି ତୋମାର କଥା ଭାଲ କରେ
 ଶୁଣନ୍ତେଇ ପାଇ ନି । ଯେ କାରଣେଇ ହୋକ,
 ତୋମାର କଥା ନା ଶୋନବାର ଫଳ ତୋ ମଗେନ୍ଟଟି
 ପେଯେଛି—ପ୍ରାଣ ଛିଁଡ଼େ ଗେଛେ ; ଶରୀରର ଏମନ

যে সুন্দর অট্টালিকা ছিল, তা-ও ভূমিসাঁও
হবার উপক্রম হয়েছে—তবু তুমি আসছ না
কেন? প্রভু দেখে যাও—আমার চারিদিক
শ্মশান করে রেখেছি, পাছে কেহ এসে
নির্জনতার পদ্মপুষ্পগুলি উপড়িয়ে ফেলে বা
পায়ে করে দলে দেয়। দেখে যাও আমার
চোখের জল দিয়ে সেই পদ্মফুলগুলিকে কি রকম
জীবিত রেখেছি। তুমি যে ফুল বড় ভালবাস,
সেই নির্জনতার পদ্মফুল দিয়েই আজ ফুলশয়া
তৈরি করে রেখেছি, তবু তুমি আসছ না কেন?
আমাকে চোখের জলে ভাসিয়ে দিয়েও কি তুমি
সন্তুষ্ট হলে না? আমাকে বিনাশ করে তুমি
স্থৰ্থী ততে চাও? তাই কর—আমাকে বিনাশ ই
কর— কিন্তু তুমি একটীবার প্রাণের ভিতর
এসে বোসো, তারপর আমাকে বিনাশ কোরো,
আমি স্থৰ্থের সঙ্গে মৃত্যুকে আলিঙ্গন করব।

প্রাণের কথা

ହେ ପ୍ରାଣନାଥ, ହେ ସ୍ଵାମୀ, ଏକବାରଟୀ ଦେଖେ
ଯାଓ, ଶୁଧୁ ଏକଟୀବାର ଏସେ ଦେଖେ ଯାଓ,
ତୋମାକେ ଚାଇ ବଲେ ଆମାର କି ଅବଶ୍ଵା ହେୟଛେ ।
ସମସ୍ତ ସଂସାର ଏକ ହୟେ ତୋମାର କାଢ଼ ଥିକେ
ଆମାକେ କେଡ଼େ ନିଯେ ଦୁର୍ଗଙ୍କମାଥୀ ପିଶାଚପ୍ରକୃତି
ବିଷୟର ସଙ୍ଗେ ଆମାର ମିଳନ ସଟାତେ ଚାଯ ।
ଏକ ଏକଟୀ ବାସନା ଏସେ ପ୍ରଥମେ କତଇ ଲୋଭ
ଦେଖାଯ । ତାର ପର ସଥିଲ ଲୋଭ ଦେଖିଯେ କୋନଇ
କଲ ହୋଲ ନା ଦେଖେ, ତଥିନ ଆବାର କତ ରକମେର
ଭୟ ଦେଖାତେ ଥାକେ । ଏଇ ସକଳେର ମଧ୍ୟେ
ପଡ଼େ ଆମାର ଶୁଖଶାନ୍ତି—ସକଳଇ ତୋ
ହାରିଯେଛି । ଏଥିନ କେବଳ ଚୋଥେର ଜଳଇ
ଆମାର ଜୀବନେର ସମ୍ବଲ ହେୟଛେ ।

କେବଳ ତାଇ ନଯ । ତୁମି କାହେ ନେଇ ବଲେ
ଦୁର୍ଦ୍ଵାନ୍ତ ନିର୍ମମ ବିଷୟ ଆର ତାର ଦୁର୍ଦ୍ଵାନ୍ତ ଅନୁଚରଣଣ
ଓ ତାର ସେବାଦାସୀ ବାସନାସକଳ ଆମାକେ ନିଯେ

କତ-ନା ମଜା ପୋଯେଛେ । ଏ ଦେଖ, ତୋମାକେ
ଆମି ଡାକଛି ବଲେ ତାରା ସକଳେ ଖିଲଖିଲ
କରେ ହାସଛେ । ପ୍ରଭୁ, ଆମାର ଏହି ଅବଶ୍ଵା
ଦେଖେ ତୋମାର କି ଏକଟୁଷ ଦୁଃଖ ହଛେ ନା ?
ଆମି ଶତ ଦୋଷ କରଲେଓ ତୁମିଇ ତୋ ଆମାର
ସ୍ଵାମୀ । ଆମାର ହୃଦୟ ଥିକେ ତୋମାର ନାମ
ଉପରେ ଫେଲିବାର ଜଣ୍ଠ ସମସ୍ତ ସଂସାର ଯା କରଛେ,
ମେ ବିଷରେ ତୋମାକେ ଆମି ଆର କି ବଲବ ?
ତୁମି ନିଜେଇ ତୋ ତା ଦେଖିତେ ପାଇଁ । ଆମାର
ସନ୍ତ୍ରଣା ଦେଖେ, ଦେଖ, ବାତାସ ନିଷ୍ଠକ ହୁଯେଛେ,
ଗାଛପାଲା ସବ ନିରୁମ ହୁଯେ ଗେଛେ ; ଆମାର କଷ୍ଟ
ଦେଖିତେ ନା ପେରେ ଅନେକ ଆଗେଇ ଦିନେର
ଆଲୋ ମାଠେର ନୀଚେ ଲୁକିଯେ ଗିଯେଛେ । ନାଥ,
ତୁମି କବେ ଥିକେ ଏରକମ ନିଷ୍ଠୁର ହଲେ ଯେ
ଆମାର ଏତ କଷ୍ଟ ଦେଖେଓ ଦେଖା ଦିତେ ଚାଓ ନା ?
ଆମି କି ସଂସାରେ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରେ ପେରେ

উঠি ? সংসার যে হৃদয়ের একটী একটী করে
শিরগুলি কুরে কুরে ছিঁড়ে দিচ্ছে—সর্বাঙ্গ
যে রক্তে ভেসে যাচ্ছে। উঃ কি যন্ত্রণা ! ওরা
চায় যে হৃদয় থেকে তোমার নাম মুছে ফেলি,
আর ওদের জয়জয়কার হোক। হৃদয়ের
প্রত্যেক শির ওরা টুকরো টুকরো করে কেটে
ফেলুক, তবু তোমার নাম জপ করতে ছাড়ব
না। তোমার নামের গুণেই যে বেঁচে আছি।
কি রকম যত্ন করে যে তোমার নামখানি
হৃদয়ের মধ্যে রেখে দিয়েছি, তা তো তুমি
একটীবার এসে দেখলে না ? আমার
দয়াল প্রাণের তুমি, আমি জানি,
তুমি আমার অজানিতভাবে হঠাৎ এসে
আমার এই ক্ষত-বিক্ষত হৃদয়ের রক্তস্ন্যোত
ধূয়ে দেবে, আর আমার ফুলশয়া সার্থক
করবে।

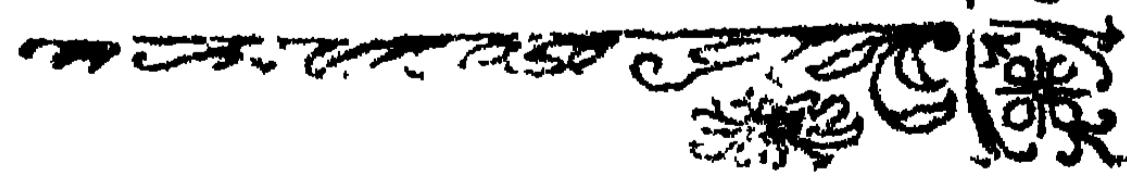
ହେ ଆଣେର ଦେବତା, ତୁମିଏସୋ, ଏକଟୀବାର
ଏସୋ । ଆଜକାର ଏଇ ଚାନ୍ଦିନୀ ରାତରେ
ଫୁଲଶୟା ବୁଥା ଯେତେ ଦିଅ ନା । ତୋମାର
ଜନ୍ମ ଏମନ୍ ସୁନ୍ଦର ଶୟା, ଆମି ନିଷ୍ଠୟ
ବଲଛି, ଆର କେଉ ରଚନା କରତେ ପାରବେ ନା ।
ଛେଳେବଲାଯ ସଥନ ତୋମାର ସଙ୍ଗେ ଲୁକୋଚୁରି
ଖେଳା କରତୁମ, ତଥନ ତୋ କତବାର ତୁମି
ଏସେ ଆମାକେ ଦେଖା ଦିତେ, ବରଙ୍ଗ ଆମିହି
ତୋମାକେ ଧରା ଦିତୁମ ନା । ଆର ଆଜ—ଆମାର
ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୌବନ ନିୟେ ଆମି ନିଜେ ତୋମାକେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
ଧରା ଦିଛି, ଦିନରାତ ତୋମାର କାଛେ ଥାକତେ
ଚାଛି, ତବେ ତୁମି କେନ ଲୁକିଯେ ଆଛ ?
ସଂସାରେ ସକଳଇ ତୋ ଆମି ଛେଡେ ଦିଯେଛି,
କିନ୍ତୁ ତାର ଏକରଣ୍ଣି କି-ଏକଟା ଟୁକରୋ ଠିକ
ଚୋଥେର ସାମନେ ଦାଡ଼ିଯେ ଥିକେ ତୋମାକେ
ଦେଖତେ ଦିଚ୍ଛେ ନା । ସେଇ ଏକଟୁଥାନି ମରାତେ

ଗିଯେଇ ତୋ ଏତ ରଙ୍ଗାରଙ୍ଗି । ଆମାର ସତଦୂର
ସାଧ୍ୟ ଛିଲ, ତା ତୋ କରେଛି—ଆର ତୋ ପାରଛି
ନେ । ଏଥନ—ତୁ ମିଳି ଆମାର ଦେବତା, ତାଇ
ତୋମାକେ ଡାକଛି—ତୁ ମି ଏଟୁକୁ ଆବରଣ ଚୋଖେର
ସାମନେ ଥିଲେ ସରିଯେ ଦାଓ—ତୋମାକେ ଦେଖିତେ
ଦାଓ । ଏହୁ, ଆମାକେ ବାଁଚାଓ, ଶାନ୍ତି ଦାଓ—
ଆର ତୋ ପାରି ନେ ।

୧୫

২। সংসার।

নাথ, তুমি আমার প্রাণে এসো আর না-ই
এসো, তোমার চরণে অভ্যন্তরিম করেই আমি
কৃতার্থ হয়েছি। তোমার চরণে মনের ব্যথা
জানিয়েই আমার প্রাণ হালকা হয়ে গেছে।
আমি আর সংসারের দিকে ঘেতে চাই নে।
লোকে আমার সংসার আমার সংসার করে
পাগল হয়। সংসার ছেড়ে দিয়ে আমি তো
বেঁচে গেছি। সেখানে তো দেখি কেবলি মিথ্যা
গুণগোল, মিথ্যা চীৎকার ও মিথ্যা কোলাহল।
মাগো—আমি কি সেই গোলমালের মধ্যে
এক মুহূর্তও বাঁচতে পারি ? অভু,
সেই গোলমাল চীৎকার ছেড়ে আমি যে

ଏই ଛେଟି କୁଡ଼େ ସରେର ଦୁଯୋରେ ବସେ ଦିନରାତ
ତୋମାରଇ ନାମ ଜ୍ପ କରାଛ, ଏତେହୁ ଆମାର ସବ
ଚେଯେ ଆରାମ । ସଂସାରେ ତୋ ଦେଖି ପ୍ରତ୍ୟେକେଇ
ଯତ୍ନଦୂର ସନ୍ତ୍ଵବ ଉଚୁ ସ୍ଵରେ ଆପନାରଟି କଥା
ବଲତେ ଥାକେ—କୈ, ତୋମାର ନାମ ତୋ ସେଥାନେ
କେହିଁ କରତେ ଚାଯ ନା । ବରଙ୍ଗ ସମୟେ ସମୟେ
ସେଥାନକାର କୁତୁଳ ଲୋକେରା ତୋମାର ନାମେ କତ
ଗାଲି ଦେଇ । ସେଥାନେ ଆମି କେମନ କରେ ଫିରେ
ଯାବ ? ତୁମି ଆମାର ସ୍ଵାମୀ, ତୁମି. ଆମାର
ପ୍ରଭୁ—ଆମି ତୋମାର ଚରଣେର ଦାସ । ତୋମାର
ନାମେ ଯେଥାନେ ଲୋକେ ଗାଲି ଦେଇ, ସେଥାନେ
ଆମି କେମନ କରେ ଏକ ମୁହଁର୍ଦ୍ଦେର ଜନ୍ୟ ଓ ଥାକତେ
ପାରି ? ସ୍ଵାମୀବିନ୍ଦୀ ଶୁଣେଇ ତୋ ସତ୍ତୀ ଦେଇ
ତ୍ୟାଗ କରେଛିଲେମ, ଆର ବେ ସଂସାରେ ଦିନରାତ
ତୋମାର ନିନ୍ଦା ହ୍ୟ, ସେଇଥାନେ ଆମି ବାସ
କରବ ? ତୋମାର ନିନ୍ଦା ଶୁଣେ ବେ ଆମି ବେଁଚେ

ଆଛି ଏହିଟୁକୁଇ ସଥେଷ୍ଟ—ଆମାକେ ଆର ସଂସାରେ
ଫିରିଯେ ପାଠିଯୋ ନା ।

ନାଥ, ଆମି ତୋ ବୁଝିଲେ ଯେ ତୁ ମିହି
ଆମାକେ ସଂସାରେ ଫିରେ ଯେତେ ବଲଚ୍ଛ ଅଥବା
ସଂସାର ଆମାକେ ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖିଯେ ଡାକଛେ ?
ହାଯରେ—କିମେରଇ ବା ପ୍ରଲୋଭନ ! ସେଥାନେ
ଯେମନ ଭୟାନକ କଲରବ, ତେମନି ଭୟାନକ
ପ୍ରତାରଣା । ଲୋକେରା ଗୋଲମାଳ କରଛେ, ଆବାର
ତାରଇ ମଧ୍ୟେ ଏକ ମୁହଁର୍ତ୍ତେରୀଓ ଜନ୍ୟ ଶୁବିଧା
ପେଲେଇ ପରମ୍ପରକେ ଠକାଇତେ ଛାଡ଼େ ନା । ସେଥାନେ
ଲୋକେ ଠକାନେ କାଜଟାକେ ଏକଟା ବାହାଦୁରୀ
ବଲେ ମନେ କରେ । ସେଥାନକାର ଶୁକାରଥାନା
ଦେଖେ କଷ୍ଟୀ ହୁଯ, ଆବାର ହାସିଓ ପାଇ ।
ସଂସାରେ ଯେ ଠକାଯ, ସେ ତୋ ଠକାବାର ଶୁଖୁଟୁକୁ
ପାଇ-ଇ ; ସେ ନିଜେକେ ବଡ଼ ବୁଦ୍ଧିମାନ ବଲେ ମନେ
କରେଇ । ଆବାର ଅପର ପାଞ୍ଜନେଓ ତାକେ ଏକ-

ଦିକେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ବଲେ ବଲେ ଫାଁପିଯେ ତୋଲେ,
 ଅପର ଦିକେ ଶୁବିଧା ପେଲେଇ ତାକେ ମରବାର
 ଦିକେଓ ନିଯେ ସେତେ ଢାଡ଼େ ନା । ସବ ଚେଯେ
 ମଜା ଏହି ସେ, ସେ ଠକେ, ସେ ଠକେଓ ଶୁଖ ପାଇ ।
 ସେ-ଓ, ତାକେ ସେ ଠକିଯେଛେ, ତାର ବୁଦ୍ଧିକେ ଧନ୍ୟ
 ଧନ୍ୟ କରେ । ଏ ରକମ ସ୍ଥାନେ କି ସେତେ ଆଛେ ?
 ସେଥାନେ ପାଇୟେ ପାରେ ପ୍ରତାରଣା । ଆମି ଦୀନ
 ଦୁଃଖୀ, ଆମି ସେଥାନେ ଗିଯେ କି ନିଯେ ପାକବ ?
 ତୁମିଟି ଏହି କାଙ୍ଗାଲେର ଏକମାତ୍ର ଧନ—ଭୟ ହୟ,
 ପାତେ ଗୋଲମାଲେର ମଧ୍ୟେ ସେଇ ଧନଟିକୁ ହାରିଯେ
 ଏକେବାରେ ନିଃସ୍ଵ ହୟେ ପଡ଼ି । ଭୟ ହୟ
 ତୋମାର ସେ ନାମଟିକୁ ସମ୍ବଲ କରେ ଜୀବନ ଧରେ
 ଆଛି, ପାତେ କେହ ଆମାକେ ଠକିଯେ ତୋମାର
 ସେଇ ମିଣ୍ଡି ନାମଟା ଚୁପି ଚୁପି ଚୁରି କରେ ତାର
 ସ୍ଥାନେ ଆର କାରୋ ନାମ ବନ୍ଦିଯେ ଦେଯ । ଉଃ ! ସେ
 କଥା ସେ ଭାବଲେଓ ପ୍ରାଣ ଫେଟେ ଥାଯ । ନା—

ନା—ଆମି ମେ ସଂସାରେ ଆର ଫିରବ ନା । ପ୍ରଭୁ
ଗୋ, ଦେଖା ଦାଓ, ଆମି ଆର ସଂସାରେ ଫିରତେ
ପାରବ ନା ।

ହେ ଆମାର ପ୍ରାଣପ୍ରିୟ, ତୁମି ଆମାର ପ୍ରାଣ
ଏମେ ବସୋ । ତୁମି ଆଣେର ଭିତର ବସଲେ
କେବଳ ସଂସାରକେନ, ବନବାଦାଡ଼ କୁଡ଼େ ସର ସକଳଟି
ଆମାର ସୋନାର ସଂସାର । ଆମି ତୋ ତଥନ
ରାଜରାଣୀ । ଆର ତୋମାକେ ଛେଡେ ସୋନାର
ସଂସାରଓ ଯେ ଅନ୍ଧକାର । ତୁମି ତୋ ଆମାର
ପ୍ରାଣ ଦେଖଚ—ତୋମାର କାହେ ତୋ ଆମାର
କିଛୁଇ ଲୁକାନୋ ନେଇ । ନାଥ, ତୁମି ଆମାକେ
ସଂସାରେ ଫିରେ ଯେତେ ବୋଲୋ ନା । ତୁମି ଯଦି
ଚଲ, ତବେ ତୋମାର ସଙ୍ଗେ ନିଶ୍ଚଯଟି ଯାବ, କିନ୍ତୁ
ମେଥାନେ ଏକଲା ଯେତେ ପାରବ ନା । ଆର କି
ହୁଥେଇ ବା ସଂସାରେ ଫିରେ ଯାବ ? ଅନେକ ଦିନ ତୋ
ସଂସାରେ ଛିଲୁମ—କି ପେଯେଛି, କି ଦେଖେଛି ?

১৯২২

পেয়েছি প্রতারণা, দেখেছি ভাগ। বাপ রে
বাপ—ভাগ নিয়ে কি ভয়ানক গোলমাল ! এ
ওর ভাগ কাড়তে চায়, ও এর ভাগ কাড়তে
চায়। ঠিকিয়ে যদি পরস্পর পরস্পরের ভাগ
কেড়ে গ্রাস করতে পারল, ভালই। ঠিকিয়ে
না পারলে জোর করে কেড়ে নেবে। সেখানে
কেবলি আমি ও আমার। তুমি ও তোমার,
কামো মুখে শুনতে পাওয়া যায় না।

প্রাণনাথ, 'সংসারে আমি কেমন করে
ফিরে যাব ?' সেখানে তোমার নাম তো
কারো মুখে শুনতে পাইনে। যখন কেহ অন্য
কারো ভাগ কেড়ে গ্রাস করতে চায়, কেহ
কারো সর্বনাশ করতে চায়, তখনই তারা
ছজনেই তোমার সাহায্য চায়। তারা মনে
করে যে এই রকম কাজের জন্যই বুঝি তুমি
আছ। ভালবেসে কেহই একটীবারও

১৯

তোমাকে ডাকতে চায় না । ভালবেসে তো
তোমাকে সংসারের কেহই একটীবারও নিমন্ত্রণ
করে না । বরঞ্চ, তুমি যেখানে যাও—নিজে
উপযাচক হয়ে যাও—সেখান থেকে লোকে
সময়ে সময়ে তোমাকে উঠে যেতে বলে ।
তুমি কি সংসারকে এতই ভালবাস ? সেখানে
তোমাকে অপমান করে, আর তুমি মেইখানেই
একবার ছেড়ে একশোবার যেতে চাও ।
তুমি সংসারে যেতে চাও—যাও, কিন্তু
আমার এই শুষ্ক প্রাণে একটী বারও
তুমি আসছ না কেন ? তুমি আমাকে
কি জোর করে সংসারের পাঁকে ডুবিয়ে রাখতে
চাও ? আমি কি করে সেখানে যাই ?
যেখানে আমার স্বামীর অপমান, সেখানে আমি
কিছুতেই যেতে পারব না । আমার চোখের
সামনে তোমাকে অপমান করবে, আমি কি

କରେ ମେଇ ସମସ୍ତ ଅପମାନ ସହ କରବ ? ଦୟା
କର—ପ୍ରଭୁ ଦୟା କର । ସଂସାରେର ଶୁଖ ସେ ଚାଯ
ତାକେ ତୁମି ଦାଓ । ମେଇ ଏକରତ୍ତି ଚଢ଼ୁଇୟେର
ମାଂସ ନିଯେ ଆମି ମାରାମାରି କରତେ ପାରବ ନା ।
ମେଇ ଏକରତ୍ତି ମାଂସଟୁକରୋର ଉପର ଲକ୍ଷଭାଗ
ବସବେ, ଆର ମେଇ ସମସ୍ତ ଭାଗ ନିଯେ ପରମ୍ପରେର
ମଧ୍ୟେ କତ-ନା ନିର୍ଦ୍ଦିଯ ପଣ୍ଡର ବ୍ୟବହାର—ମାରାମାରି
କାଟାକାଟି ଚଲିତେ ଥାକବେ ! ନାଥ, ତୁମି ଆମାକେ
ଦେଖା ଦାଓ, ସଂସାରେ ଆର ଆମାକେ ଫିରିଯେ
ପାଠିଯୋ ନା । ସଂସାରେର ଗୋଲମାଳ ଆର ଆମାର
ସହ ହବେ ନା ।

୧୦୫

৩। ঈর্ষ্যা।

নাথ, আমাকে ছেড়ে তুমি অন্য পঁচজনের
কাছে যেতে ভাল বাস কেন? আমি কি
তোমাকে কোনটি শুখ দিতে পারি নে?
আমার যা কিছু সম্বল ছিল, সকলই তো
তোমারই চরণে সমর্পণ করে দিয়েছি। কৈ,
আমাকে বলে দাও, দেখিয়ে দাও যে, আমার
মত অন্য কেহ তার সর্বস্ব তোমার পায়ে এনে
দিয়েছে। হৃদয়ের বাগান থেকে একটা
একটা করে কত ভাল ভাল ফুল তোমার জন্য
তুলে আনি, আর তুমি আমার কাছে না এমন
কোথায় যে বেড়িয়ে এসো তা তো বুঝতে
পারি নে। আমি তো তোমায় ছেড়ে আর

ব্রহ্মস্তুতি

১০

ମେଥାନେ ସେତେ ଛାଡ଼ି ନା ; ଆମି ଆମାର ହଦୟ
ତୋମାରଙ୍କ ଜଣ୍ଯ ଖୁଲେ ରେଖେଛି ବଲେଇ କି ତୋମାର
ବିଷନ୍ୟନେ ପଡ଼େଛି ? ତୁମି କି ଜାନବେ ଯେ,
ଯଥନ ମେହି କଠୋର ପାଷାଣ ହଦୟର ଛୁଯୋର
ଖୋଲା ନା ପେଯେ ତୁମି ମାନମୁଖେ ଏଦିକ ଓଦିକ
ଘୁରେ ବେଡ଼ାଓ, ତଥନ ଆମାର ବୁକେର ତିତର କି
କରେ ? ଆମାର ଇଚ୍ଛା ହ୍ୟ ଯେ ତୋମାକେ ପାଯେ
ଧରେ ଘରେ ଏନେ ହଦୟର ମଧ୍ୟେ ଚାବି ବନ୍ଧ କରେ
ରେଖେ ଦିଇ । କିନ୍ତୁ ତା କରତେ ସାହସ କରି ନେ,
ପାଛେ ତୁମି ରାଗ କରେ ଏକେବାରେଇ ଚଲେ ଯାଓ—
ତାଇ ଆମି ଦୂର ଥିକେ ତୋମାର ମାନମୁଖ ଦେଖି
ଆର କାନ୍ଦି । ଆମି ଦେଖେଛି, ଏଟା ତୋମାର
ଏକଟା ରୋଗ ଯେ, ଯେ ତୋମାକେ ଚାଯ ନା, ତାରଙ୍କ
କାହେ ତୁମି ସମସ୍ତକ୍ଷଣ ଘୁରେ ବେଡ଼ାବେ । ଏତେ
ଆମି ଆର କି କରତେ ପାରି ବଳ ? ଆମାର
କ୍ଷମତା ଥାକଲେ ଆମି ମେହି କଠୋରହଦୟର

ହାତେ ପାଯେ ଧରେ ଦୁଯୋର ଖୁଲିଯେ ଛାଡ଼ିନ୍ମ ।

ଏକ ମୁହଁରେ ଜଣ୍ଠି ତୋ ତାହଲେ ତୋମାର
ହାସିମୁଖ ଦେଖିତେ ପେତୁମ ।

ସ୍ଵାମିନ, ଭାଲ, ତାଇ ଯଦି ଚାଓ, ତାଇ ହବେ ।

ତୁମି ତାହଲେ ଏଇ ରକମ କରେଇ ବେଡ଼ିଯେ
ବେଡ଼ାତେ ଚାଓ—ଭାଲଇ । ଏତେଇ ଯଦି ତୋମାର
ଶୁଖ ହୟ, ଆମି ତାତେ ନିଶ୍ଚଯିଇ ବାଧା ଦେବ ନା ।

ତୁମି ଯା କର, ତା ନିଶ୍ଚଯିଇ ଭାଲର ଜଣ୍ଠ କର ।

ଆମି ମେ ବିଷୟେ ବିଚାର କରିତେ ଚାଇ ନେ ।

ଆମି କି-ଇ ବା ଜାନି ଯେ ଆମି ତୋମାର କାଜେର
ଭାଲମଳ୍ଲ ବିଚାର କରିବ ? କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଣେର ଦେବତା

ତୁମି, ତୋମାକେ ଏହିଟୁକୁ ନିବେଦନ କରଛି ଯେ,

ଆମାରଓ ତୋ ରକ୍ତମାଂସେର ଶରୀର—ଆମାକେ

ଏକେବାରେ ଛେଡ଼େ ଦିଯେଇ ବଲେଇ ତୋ ଆମାର

ରାଗ ଆସେ । ଆମି ଈର୍ଷା ରାଗ ଏତ କରେ

ତାଡ଼ାତେ ଚେଷ୍ଟା କରି, ତାରା ଯେ ଆମାକେ କିଛୁ-

ତେଣୁ ଛାଡ଼ିବେ ଚାର ନା—ତାରା ସେ ଆମାକେ
ଅଁକଡେ ଧରେ ଥାକେ ।

ନାଥ, ଆମାକେ ସଦି ଦେଖି ଦିଲେ ନା ଜାଓ,
ଆମାର ସଙ୍ଗେ ସଦି ତୋମାର ଦୁଦୁକ କଥା କହିଲେ ଓ
ଭାଲ ନା ଲାଗେ, ତବେ ତଥାର ଆମାକେ ଫୁସଲିଯେ
ଫୁସଲିଯେ କାହେ ଡେକେ ଏନେହିଲେ କେବ—
ଆମାକେ ତୋମାଯ ସ୍ଵାମୀ ବଲେ ନିତେ ହିଲେ
କେବ ? ଛେଲେବେଳାଯ ଶୁନେହିଲୁମ ସେ ତୁମି
କାଜ ଭାଲବାସ । ଏକାଜ ସେକାଜ କରେ କତ
କାଜଇ କରଲୁମ—ସେ ତୋ କେବଳ ତୋମାରିଇ
ଦେଖି ପାବାର ଜଣ୍ୟ । କିନ୍ତୁ କୈ—କାଜେର
ରାଶିର ମଧ୍ୟେ ତୋ ତୋମାକେ ତୋଗ କରତେ
ପେଲୁମ ନା । କେବଳ ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ଚକିତେର
ମତ ତୋମାର ଅରୁଣଜ୍ୟୋତି ଏକ ଆଧୁଟି ଦେଖିଲେ
ପେତୁମ । ଏକଟୁ ବଯସ ହଲେ ଶୁନଲୁମ ସେ ତୁମି
ଜ୍ଞାନବାନ ଭକ୍ତକେଇ ସବ ଚେଯେ ଭାଲବାସ ।

তোমার এতটুকু ভালবাসা পাবার আশায়
 আমি এক এক করে কত শত গ্রন্থ পড়ে
 আমার মনের ভাণ্ডার জ্ঞানেতে পূর্ণ করে
 ফেল্লুম ; কত সাধুসঙ্গ করে হৃদয়কে ভক্তি-
 সাগরে ডুবিয়ে দিলুম। হায ! তাতেও তো
 তুমি আমার হৃদয় পূরে দেখা দিলে না ।
 আমি তোমাকে প্রাণভরে ঢাই কি না, তাই
 তুমি আমাকে ধরা দাও না । আমি যদি
 তোমাকে অন্যদের মত তুচ্ছতাচ্ছিল্য—না, না,
 তা কিছুতেই পারব না । আমার প্রাণনাথকে
 আমি তুচ্ছতাচ্ছিল্য দেখাব ? তাহলে তিনি
 যখন অন্তলোকের কাছে আঘাত পেয়ে
 ফিরে আসবেন, তখন কে সে আঘাতের
 ব্যাখ্যা দূর করে দেবে ? তখন আমি
 ছাড়া আর কে তাঁকে সান্ত্বনা দিতে
 যাবে ? আমার প্রাণ যে তাঁরই চরণে

ପଡ଼େ ଆଛେ, ତଥନ ତୁଳତାଚିହ୍ନୋର ଭାଗ
ଦେଖାବ କି କରେ ?

ପ୍ରାଣେର ଦେବତା ! ତୁମି ସ୍ଵାତେ ସ୍ଵର୍ଗୀ ଥାକ
ତାଇ କର । ସେଥାନେ ଗେଲେ ତୁମି ଆରାମ ପାଓ
ସେଥାନେଇ ଯାଓ । ଆମାର ଏହିଟୁକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା
ଯେ, ଆମାକେ ମାଝେ ମାଝେ ଏକ ଆଧିବାର ଦେଖା
ଦିଓ । ମନେ ରେଖେ ଯେ ଏହି କୁଂଡେ ସରେ
ତୋମାର ଆସା ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରେ ଏକଟୀ ପ୍ରାଣ ପଡ଼େ
ଆଛେ ; କାହେ ଯଦି ଆସନ୍ତେ ନା ଚାଓ—ତବେ
ଦୂରେ ଥେକେଇ ଏକ ଆଧିବାର ଦେଖା ଦିଓ—ଆମି
ଦୂର ଥେକେଇ ତୋମାର ହାସିମୁଖ ଦେଖେ କୃତାର୍ଥ
ହବ । ତୁମି ସ୍ଵର୍ଗ ଆଛ ଜାନଲେଇ ଆମିଓ ସ୍ଵର୍ଗ
ପାବ । ତବେ ଏକଟୀ କଥା ବଲେ ରାଖି—
ତୋମାର ଦୁଟୀ ପାଯେ ପଡ଼ି, ଆମାର ଏହି କଥାଟୀ
ରେଖୋ—ଯଦି କଥନେ କାରୋ କାହେ ଏତଟୁକୁଓ
ଆସାତ ପାଓ, ଅନ୍ତର ତଥନ ଏକବାର ଆମାର

କାହେ ଏସେ ଆମାକେ ସେବା କରିବାର ଅବସର
ଦିଓ । ତୁମି ନିଶ୍ଚଯଇ ଜେବୋ ଯେ ଆମାର ପ୍ରାଣ
ତୋମାରଙ୍କ ଚରଣେ ପଡ଼େ ଆଛେ ।

৪। আঞ্চলিক।

ছি—ছি—আমি একি করেছি ! আমার
প্রেময় স্বামীর উপর সন্দেহ করেছি যে তিনি
আমাকে ভালবাসেন না, আর একজনকে ভাল
বাসেন ? ছি—ছি—আমি এতদূর স্বার্থপর হয়ে
পড়েছি ! আমি নিজের স্বার্থে অঙ্গ হয়ে এই-
টুকু বুঝতে পারলুম না যে আমার স্বামী অন্ত্যের
হৃংখকষ্ট দেখলে থাকতে পারেন না, তাই
তিনি যেই দেখেন যে, কেহ তাঁকে হাদয়ে চুকতে
না দিয়ে কষ্টে পড়তে যাচ্ছে, অমনি সেইথানে
দৌড়ে যান, আর যতক্ষণ না সেই হাদয়ের
ছয়ের খোলা পান, ততক্ষণ ছাড়েন না ! আমি
কি বুঝিহীন ! এইটুকু বুঝতে না পেরে প্রাণে-

স্বামীর কৃত্তি

ଶରେର ଉପର କତ ନା ସନ୍ଦେହ, କତ ନା ଦୋଷାରୋପ
କରେଛି ! ଧିକ ଆମାକେ !

ନାଥ, ଦେଖ, ତୋମାର ଉପର ସନ୍ଦେହ କରେ
ଆମାର ହଦୟକେ କି ରକମ କ୍ଷତିବିକ୍ଷତ କରେ
ଫେଲେଛି । ଆର କଥନାଇ ତୋମାର ଉପର ରାଗ
କରବ ନା, ସନ୍ଦେହ କରବ ନା । ଆମାର ଇଚ୍ଛା
ହଛେ ଯେ ତୋମାର ଉପର ସନ୍ଦେହ କରେ ଯେ ପାପ
କରେଛି, ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରେ ତାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରି ।
ପ୍ରଭୁ, ଆମାକେ କ୍ଷମା କର, ଆମାକେ କ୍ଷମା କର ।
ଆମି ବୁଝିତେ ପେରେଛି ଯେ ତୋମାର ଉପର ଆମାର
ଭାଲବାସା ସତ୍ୟକାର ଭାଲବାସା ନୟ, କେବଳ ମୁଖେର
ଭାଲବାସା, ତା ନିଲେ ଏକଟା ତୁଳ୍ବ କାରଣେ
ତୋମାର ଉପର ରାଗ କରିତେ ପାରିଲୁମ ! ଉଃ ଈଶ୍ୱାର
କି ଜ୍ଵାଳା—ଏହି ଜ୍ଵାଳାଇ ଈଶ୍ୱାର ଉପରୁକ୍ତ ଶାସ୍ତି ।

ନାଥ, ତୁମି ଏମେ ଦେଖା ଦାଉ । ଅନ୍ତତ
ଏକଟୀବାର ଦେଖା ନା ଦିଲେ ଆମି ଜାନବ ଯେ

ତୁମିଓ ଆମାକେ ଆର ଭାଲବାସ ନା—ଆମାକେ
ଛେଡ଼େ ଦିଯେଛେ । ଆମାକେ କ୍ଷମା କର । ଯଦି
କ୍ଷମା କରେ ଥାକ, ତବେ ଅନ୍ତରେ ଏକଟୀବାର ହାସି-
ମୁଖେ ଦେଖା ଦିଯେ ଥାଓ । ଦେଖ, ଦେଖ, ସଂସାରେର
ଲୋକେରା ଆମାର ଅବଶ୍ଵା ଦେଖେ କତ ନା ଉପହାସ
କରଛେ । ତ ଏ । ୧୩ ॥ ୧ ॥ “କେମନ—ବଡ଼ ଯେ
ବଡ଼ ମୁଖ କରେ ଆମାଦେର ଛେଡ଼େ ଦୟାଳ ଭଗବାନ
ବଲେ ଏକେବାରେ ଗଲେ ଗିଯେଛିଲେ—ଏଥନ
କୋଥାଯ ତୋମାର ସେଇ ଦୟାଳ ନାଥ, ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର ?
ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର ଏସେ କାହେ ଡେକେ ନିତେ ପାରଛେ ନା ?”
ଉଃ—ଆମି ଈର୍ବା କରେଛି ବଲେ ତୋମାର ନାମେ
ଏ ରକମ ଉପହାସ ! ଧିକ୍, ଧିକ୍, ଆମାକେ ଶତ
ଧିକ୍—ଏହି ଉପହାସି ଆମାର ପକ୍ଷେ ଯଥେଷ୍ଟ
ଶାନ୍ତି । ପ୍ରଭୁ, ତୋମାର ଉପର ସନ୍ଦେହ କରବାର
ଆଗେଇ ଆମାକେ ସମାଲୟେ ପାଠାଲେ ନା କେନ ?
ଏର ଚେଯେ ଆମାର ପକ୍ଷେ ମୃତ୍ୟୁ ଛିଲ ଭାଲ ।

ଆଣେଖର, ତୋମାର ଅର୍ଦ୍ଧନ ତୋ ଆର ସହ
ହର ନା । ସେ ହଦୟ ସେବେ ତୋମାର ଉପର ରାଗ
ଉଠେଛେ, ସେଇ ହଦୟବାନିହି ନା ହୟ ଉପରେ ଛିଁଡ଼େ
ଫେଲ—କିନ୍ତୁ ଏକଟୀବାର ଦେଖା ଦାଓ । ତୋମାର
ଅନେକ କାଜ ଆହେ ଆମି ଜାନି । କିନ୍ତୁ ତାଇ
ବଲେ କି ଆମାକେ ଏକବାର ଦେଖା ଦିତେ ପାର ନା ?
ଏକଟୀବାର ଦେଖା ନା ଦିଲେ ସଂସାରେର ଲୋକଦେର
ସେ ବଡ଼ଇ ସାହସ ବେଡେ ଉଠେ । ତାରା କି
କେବଳ ଠାଟ୍ଟା କରେଇ କ୍ଷାନ୍ତ ଥାକେ ? ତା ନୟ ।
ଏ ଦେଖ, ତାରା କତରକମ ଜ୍ଞାନୀ କରେ ଆମାକେ
ଭୟ ଦେଖାଚେ । ଏ ଶୋନ, ତାରା ଆମାକେ ମେରେ
ଫେଲବେ ବଲଛେ । ମେରେ ଫେଲେ ଆମାର କୋନିହି
କ୍ଷତି ନେଇ । କିନ୍ତୁ ତାଦେର ହାତେ ମରବ କେନ ?
ମରତେ ହୟ ତୋମାରଇ ହାତେ ମରବ । ତୁମି ମେରେ
ଫେଲ, ଆର ଯାଇ କର, ତୋମାର ହାତେର କଠିନ
ଆସାନ୍ତେ ଶୁଥେର । ଆମି ବେଶ ଜାନି ଯେ

ସଂସାରେ ଲୋକେରା ସତଙ୍କ କେନ ଭୟ ଦେଖାକ,
ତାରା ନିଜେଦେଇ ଇଚ୍ଛାମତ ଆମାର କେଶାଗ୍ରୀଓ
ହୁଅ ପାରବେ ନା । ଦୟାମଯ ପ୍ରଭୁ, ତବୁ ଆମି
ଯେ ଭୟ ପାଇ । ତୁମି ଦେଖା ଦିଯେ ଆମାର ଭୟ
ଦୂର କର । ଆର କଥନାହି ତୋମାର ଉପର ରାଗ
କରବ ନା, ସନ୍ଦେହ କରବ ନା । ତୋମାର ଉପର
ସନ୍ଦେହ କରତେ ପେରେଛି, ଏହି ଦୁଃଖେ କ୍ଷୋଭେ
ଆମାର ସର୍ବବାଙ୍ଗ କାପଛେ । ତୁମି ଏସୋ, ଏସେ
ଆମାକେ ଧର । ତୋମାର ବୁକେତେ ଆମାର ମାଥା-
ଖାନି ଥୁଯେ ଏକଟୁଥାନି ଆଦର କର । ଆର
ଆମାର ବଲେ ଏତୁକୁଠାଓ କୋନ କିଛୁ ରାଖବ ନା ।
ଭାଲଇତୋ, ଆମାର ସ୍ଵାମୀକେ ଆର ପାଚଜନେ
ଭାଲବାସେ—ସେ ତୋ ଭାଲ କଥା । ଆମାର ସ୍ଵାମୀ
କେବଳ ଆମାର କେନ, ସକଳେରାହି ଭାଲବାସାର
ଯୋଗ୍ୟ ବଲେଇତୋ ସକଳେ ତାଙ୍କେ ଭାଲବାସେ ।
ଆମାର ସ୍ଵାମୀକେ ସଦି ଆରୋ ଶତଜନେ ତାଦେର

ଆଣେର କଥା

୧୯୨୨

ଶ୍ଵାମୀ ବଲେ ନେଇ, ମେତୋ ଆମାରଙ୍କ ସୁଖେର କଥା,
ସୌଭାଗ୍ୟର କଥା । ତିନି ଆର ସତଜନେରଙ୍କ
ଶ୍ଵାମୀ ହଉନ ନା କେନ, ଚିରକାଳ ଆମାର ଶ୍ଵାମୀ ତୋ
ଥାକବେନଙ୍କ । ଆମାର ଶ୍ଵାମୀର ଚରଣ ପ୍ରତିଦିନ
ଆନନ୍ଦାଞ୍ଜଳି ଧୂଯେ ଦେବାର ଅଧିକାର ଥେକେ
ଆମାକେ କେହିଁ ବନ୍ଧିତ କରତେ ପାରବେ ନା ।

୩୫

৫। ঘোগ।

প্রাণেশ্বর হৃদয়নাথ, আজ সে কতদিনের
কথা। মনে পড়ে কি, সেই একদিন জ্যোৎস্না
রাতে তুমি আমার হাতছটী ধরে আমাকে
বল্লে যে তুমি আমার স্বামী। আমি তো
একটী কথাও বলতে পারি নি, কিন্তু আমার
সমস্ত জীবন ঘোবন আপনিই তোমার চরণে
আত্মসমর্পণ করেছিল। আমার সমস্ত মন-
প্রাণ উচ্ছলে উঠে তখনি বলে দিলে যে তুমিই
আমার স্বামী। তোমার সেই সেদিনকার
জ্যোৎস্নাধবলিত শুনীল বেশ কি জীবনে ভুলতে
পারি ? হায়, হায়, আমি কেনই বা তোমার
উপর সন্দেহ করেছিলুম, আর কেনই বা রাগ

କରେଛିଲୁମ ? ତୁମি ଆର ଆମି ଯେ ଏକଇ ସୂତ୍ରେ
ବାଧା । ସେମନ ତୋମାକେ ଛେଡେ ଆମିଓ ଏକ
ମୁହଁର୍ତ୍ତ ବାଁଚତେ ପାରି ନେ, ତେମନି ତୁମିଓ ତୋ
ଆମାକେ ଛେଡେ ଏକ ମୁହଁର୍ତ୍ତ ଥାକତେ ପାର ନା ।
ତଥନ ତୋମାର ଉପର ଆମି ସନ୍ଦେହି ବା କରି କି
କରେ, ଆର ରାଗଇ ବା କରି କେନ ? ତୋମାର
ଉପର ସନ୍ଦେହ କରା—ସେ ତୋ ଆମାର ନିଜେର
ଉପର ସନ୍ଦେହ କରା ; ତୋମାର ଉପର ରାଗ କରଲେ
ସେ ତୋ ଆମାର ନିଜେର ଉପରେଇ ରାଗ କରବ ।

ନାଥ, ଆମି ନା ବୁଝେ ତୋମାର ଉପର ସନ୍ଦେହ
କରେଛିଲୁମ, ରାଗ କରେଛିଲୁମ । ଏଥନ ଆମି
ବୁଝାତେ ପେରେଛି ଯେ, ଆମାରଙ୍କ ଭାଲର ଜନ୍ମ ତୁମି
ସଂସାରେର ସାମନେ ସକଳ ସମୟେ ଆମାକେ ଦେଖା
ଦାଓ ନା, ଆମାର ଉପର ତୋମାର ଆଣେର ଭାଲ-
ବାସା ଦେଖାତେ ଚାଓ ନା । ତାତେ ଆମାର ଦୁଃଖ
କରବାର କିଛୁଟି ନେଇ । ଏଥନ ଆମି ବୁଝେଛି ଯେ

ପାଛେ ତୋମାର ଭାଲବାସା ଦେଖେ ସଂସାରେ
ଲୋକେରା ଆମାର ଉପର ହିଂସା କରେ ଆମାର
ଅନିଷ୍ଟ କରତ, ତାଇ ତୁମି ଲୁକିଯେ ଲୁକିଯେ
ବେଡ଼ାତେ । ଆମାର ବେଶ ମନେ ପଡ଼ଛେ ଯେ
ତୋମାର ସଙ୍ଗେ ଆମାର ସେଇ ପ୍ରଥମ ମିଳନେର ପର
ତୁମି ସଥିନ ଧନଜନ ଦିଯେ ଆମାର ଉପର ତୋମାର
ଭାଲବାସା ଦେଖିଯେଛିଲେ, ତଥନ ସଂସାରେ
ଲୋକେରା ହିଂସାତେ କି ରକମ ଛଟଫଟ କରେଛିଲ,
ପାଗଳ ହୟେ ଗିଯେଛିଲ । ତାରା ତଥନ ଜାନତ ନା
ଯେ ଆମି ତୋମାକେ ଚେଯେଛିଲୁମ, ତୋମାର ଧନ-
ଜନକେ ଚାଇ ନି । ତୋମାର ସେଇ ଦାନ ଆମାକେ
ତୋମାର କାଛ ଥିକେ ଦୂରେ ନିଯେ ଯେତ ବଲେ
କତଦିନ ଆମି ତୋମାର ଦେଖା ପେଯେ ପ୍ରାଣେର
ବ୍ୟଥା ଜାନାବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିର୍ଜନେ ବସେ ବସେ କତ
ଚୋଥେର ଜଳ ଫେଲେଛି । ଆମି ତୋମାର ସେଇ
ଦାନେର ଜିନିସଗୁଲି ନିଯେ ନାଡ଼ାଚାଡ଼ା କରେଇ

କଲାପନୀକାଳି

ଦିନ କାଟାତେ ବାଧ୍ୟ ହତୁମ । ତୋମାକେ ଡାକବାର,
ତୋମାର ସଙ୍ଗେ ଛୁଟୋ କଥା ବଲବାର ଅବସର
ପେତୁମ ନା ; ତବୁ ଏହି ଭେବେ ନାଡାଚାଡା
କରତୁମ ଯେ ସଦି ସେଇ ସମସ୍ତ ଜିନିସେର ମଧ୍ୟେ
ତୋମାର ତାତେର କୋନ ଲେଖା ଦେଖିତେ ପାଇ ।
ଆଜି ବେଁଚେଢ଼ି ଯେ ସମସ୍ତ ସଂସାର ଆମାର କାଢ
ଗେକେ ଦୂରେ ସରେ ଗେଛେ । ତୋମାର ସଙ୍ଗେ କଗା
ବଲବାର ଏକଟୁ ଅବସର ପେଯେଛି, ଏହି ଆମାର
ପରମ ଲାଭ ।

ସଂସାରେର ଆମାର ଉପର ଏତ ରାଗ କେନ
ଜାନ ? ସଥିନ ତୋମାକେ ଆମି ଶ୍ଵାମୀପଦେ ବରଣ
କରେ ଆମାର ଜୀବନ ଯୌବନ ସମସ୍ତଟି ତୋମାର
ଚରଣେ ସମର୍ପଣ କରେଛିଲୁଗ, ତଥିନ ସଂସାରେର
ଲୋକେରା କତ ନା ବାଧା ଦିଯେଛିଲ । ଛଲେ ବଲେ
କୌଶଳେ ତାଦେର ଇଚ୍ଛା ଛିଲ ଯେ ଆମାକେ ତୋମା
ଥେକେ ଆଲାଦା କରେ ବାଥେ—ତାଦେର ଇଚ୍ଛା ଛିଲ

ନା ସେ ତୋମାର ସଙ୍ଗେ ଆମାର ମିଲନ ହୁଏ ।
 ତାଦେର ଇଚ୍ଛା ଛିଲ ଯେ ଆମି ବିଷୟେର ସଙ୍ଗେ
 ମିଲିତ ହୁଏ, ତା ହଲେ ସମୟେ ଅସମୟେ ତାରାଓ
 ଆମାର ସହଚର ଅନୁଚର ହୁଏ ସେଇ ବିଷୟେର ପ୍ରସାଦ
 ପେତେ ପାରବେ । ତାରା ଜାନେ ନା ସେ ତୋ-
 ମାକେ ପାବାର ଜଣ୍ଡ ଆମାର ପ୍ରାଣ କତଦିନ ଧରେ
 ସାରାକ୍ଷଣ ଦୁରଳୁକୁ କରେ କ୍ଳାପତ । ସଂସାର
 ଆମାକେ ସଂସାରୀ କରବାର ଜଣ୍ଡ କତ ରକମ
 ଶାସନ କତରକମ ନିଷେଧବିଧିର ବେଡ଼ୀ ଦିଯେ
 ଆମାକେ ବେଧେ ରାଖବାର ଚେଷ୍ଟା କରେଛିଲ ।
 ଆମାର କି କ୍ଷମତା ଛିଲ ଯେ ସେଇ ସବ ବେଡ଼ୀ
 କେଟେ ମୁକ୍ତ ହୁଏ । ନାହିଁ, ତୋମାକେ ଡାକଲୁମ,
 ଆର ତୁମି ଏସେ କେମନ ଆଶ୍ରେ ଆଶ୍ରେ ସଂସାରେର
 ଅଞ୍ଚାତେ ଆମାର ସକଳ ବେଡ଼ୀ କେଟେ ଦିଲେ ।
 ଏଥିନ ଆର ଆମି ସଂସାରେର ଶାସନ ଓ ନିଷେଧ-
 ବିଧି ମାନନ୍ତେ ପାରବ ନା । ତୁମି ଆମାର

ପ୍ରମୋଦ ପତ୍ର ୨୦୧୨୨୨୨

ସ୍ଵାମୀ—ତୁମି ସେ ପଥେ ଆମାକେ ନିଯେ ଯାବେ
ମେଇ ପଥେଇ ଚଲବ—ତୋମାରଇ ଶାସନ ମେନେ
ଚଲବ ।

ନାଥ, ଆମାର ବଲେ କିଛୁଇ ତୋ ରାଖି ନି ।
ଆମାର ସକଳଇ ତୋ ତୋମାରଇ ଚରଣେ ଦିଯେଛି ।
ସଂସାରେ ଧନଜନ ମାନ ସକଳଇ ତୋ ଏକେ ଏକେ
ସରେ ଗେଛେ । କେବଳ ତୋମାର ଦାନଦୟାଳ
ନାମଟାଇ ଜୀବନେର ସମ୍ବଲ କରେଛି । ତାତେ ଓ
ସଂସାରେ ଲୋକେରା ଆମାକେ ସଂସାରେ ଡୁବିଯେ
ରାଖିତେ ଚାଯ କେନ ? ତାରା ସେ ତୋମାକେ ଆମାର
କାଛ ଥିକେ କେଡ଼େ ନିତେ ଚାଯ, ଏତେଇ ଆମାର
ବଡ଼ ବିରକ୍ତି ଆସେ । ତାରା ତୋ କେଡ଼େ ନିତେ
ପାରବେ ନା, ତବେ ତାଦେର ଏ ସ୍ଥା ଚେଷ୍ଟା କେନ ?
ଆମି ତୋମାକେ ସ୍ଵାମୀହେ ବରଣ କରେଛି, ତାତେ
ତାଦେର କି ହଞ୍ଚେ ବଳ ଦିକିନ ? ତାଦେର ସା
କିଛୁ ଆମାର କାଛେ ଛିଲ, ସବହି ତୋ ତାଦେର

ପ୍ରମୋଦପତ୍ର

ଫିରିଯେ ଦିଯେଛି । ତବୁ ତାରା ତୋମାକେ
ଢାଡ଼ତେ ବଲେ ଆମାକେ ବିରକ୍ତ କରତେ ଆସେ
କେନ ? ତାରା ଗଞ୍ଜୀର ଭାବେ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ ଯେ
ତୋମାକେ ସ୍ଵାମୀ ବଲେ ଲାଗୁ ଥିଲା ତିକ ହୟ ନି ।
ତାଦେର ମତେ ତୋମାକେ ବଞ୍ଚି ବଲେ ନିତେ ପାରି,
ପ୍ରଭୁ ବଲେ ନିତେ ପାରି, ଅଣ୍ୟ ନାନାଭାବେ ଡାକତେ
ପାରି—ତାତେ ତତ୍ତ୍ଵ ଦୋଷ ହୟ ନା ; ସତ ଦୋଷ
ତୋମାକେ ସ୍ଵାମୀ ବଲେ ନିଯେ ତୋମାର ପାଯେ
ଆମାର ସର୍ବସ ଚେଲେ ଦିଲେ । ହନ୍ଦୟନାଥ,
ତୁ ମିହି ଜାନ ଯେ ତୁ ମି ଆମାର କେ, ଆର କେମିହି
ବା ତୋମାର ପାଯେ ଆମାର ସର୍ବସ ଦିଯେଛି ।
ତାରା କି କରେ ଜାନବେ ଯେ ତୋମାର ପାଯେ
ସର୍ବସ ଦିଯେ ଆମାର କି ସୁଖ ହୟ ।

ସତି କଥା ବଲତେ କି, ସଂସାରେ ଠାଟ
କତକଟା ବଜାଯ ରେଖେଛି ବଲେ ସଂସାରେ
ଲୋକେରା ବିଶ୍ୱାସ କରତେଇ ଚାଯ ନା ଯେ ଆମାର

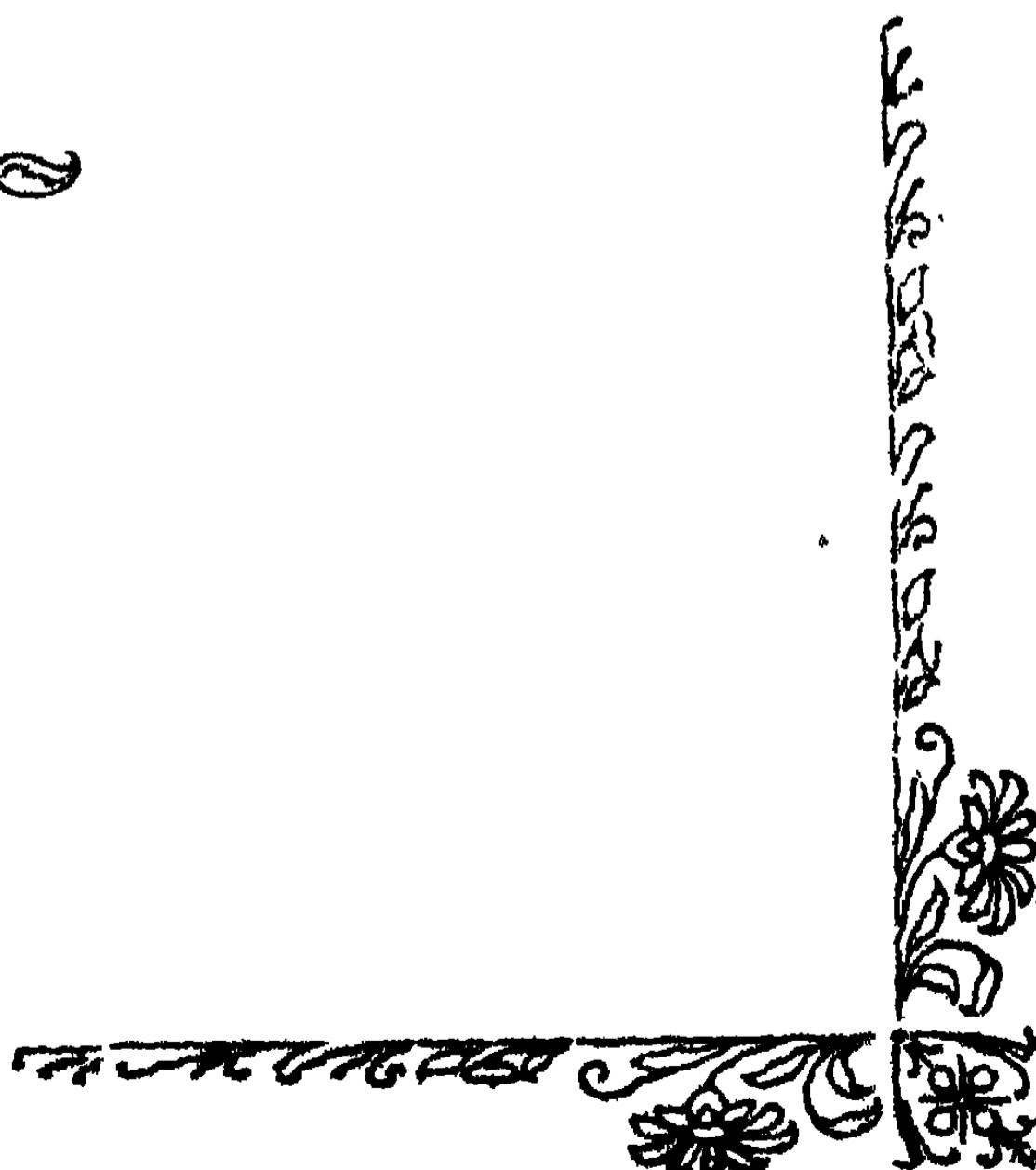
সରସ ତୋମାକେ ଦିଯେଛି, ତୋମାକେ ଆଗେର
এକମାତ୍ର ଜୁଡ଼ାବାର ସ୍ଥାନ ହନ୍ଦୟଦେବତା ସ୍ଵାମୀ ବଲେ
ପ୍ରହଣ କରେଛି । ତାରା କି କାଉକେ ମନପ୍ରାଣ
କଥନ୍ତି ଚେଲେ ଦିଯେଛେ ଯେ ବୁଝିତେ ପାରବେ ଯେ
ଆମି ସଥଳ ଏକବାର ତୋମାକେ ସ୍ଵାମୀ ବଲେ
ନିଯେଛି, ତଥନ ତୁମି ଆମାର ଚିରକାଲେରଇ ସ୍ଵାମୀ ?
ତାଦେର କଥା ଶୁଣେ କତବାର ସଂସାରେ ଡୁବେଛିନ୍ତୁ
ତାତେ ତୋ ଶାନ୍ତି ପାଇନି । ବାପରେ ! ସେଥାନେ
କେବଳଇ ଶାସନ ଆର କେବଳଇ ନିଷେଧ । ଆମାର
ସ୍ଵାଧୀନ ପ୍ରାଣ କେମନ କରେ ସେଇ ନିଷେଧ ଓ
ଶାସନେ ଘେରା ପଚା ପୁକୁରେର ଜଳେ ଥାକତେ
ପାରେ ? କୈ, ଆମାର ସ୍ଵାମୀ ତୋ ଜୋର କରେ
କୋନ ରକମ ଶାସନେର ବେଡ଼ା ବେଁଧେ ଆମାକେ
ଘରେ ରାଖେନ ନି ? ସ୍ଵାମିନ୍, ତୋମାର କାହେ
କି ମୁକ୍ତଭାବ, କି ସ୍ଵାଧୀନତା—ତୋମାର କାହେ
ଆମାର ଏକଟୀ କଥା ଓ ଗୋପନ କରବାର ନେଇ,

একଟି କାଜଓ ଲୁକିযେ ରାଖବାର ନେଇ ।
 ତୋମାର କାଛେ ଆମାର ମନିବ-ଚାକରେର ସମ୍ପର୍କ
 ନେଇ । ତୋମାର ସଙ୍ଗେ ଆମାର କି ଏକ ହଦୟ-
 ଜୁଡ଼ାନୋ ଯୋଗ ବଲ ଦିକିନ ! ତୁମି ଆର ଆମି,
 ଆମି ଆର ତୁମି ! ଏହି କୁଡ଼େ ଘରେ, ଏହି ନିର୍ଜନତାର
 ପ୍ରାନ୍ତରେ ଏକ କୋଣେ କେବଳ ତୋମାରଇ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ
 ହୁଯେ ଏକ ହୁଯେ ଗେଛି । ତୋମାରଇ ବୁକେ ମାଥାଟୀ
 ରେଖେ କେବଳଇ ଏକଟି ଯୋଗ ଅନୁଭବ କରଛି—
 ତୁମି ଆର ଆମି, ଆମି ଆର ତୁମି । ଏଥନ
 କୋଥାଯ ବା ଏହି ଆଶର୍ଦ୍ଯ ବିଶ୍ୱଜଗତ, ଆର
 କୋଥାଯ ବା ସେଇ ଛୋଟଖାଟୋ କଥାର ଛୋଟଖାଟୋ
 ଶାସନ ନିଷେଧେର ଏକରଣ୍ଠି ସଂସାର !

୧୦୫

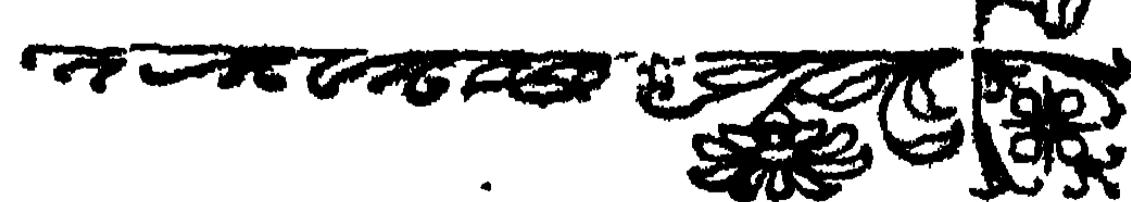
୬। ଆକାଶବାଣୀ ।

ଯେ କରେ ଆମାର ଆଶ
ଆମି କରି ତାର ସର୍ବନାଶ ।
ତବୁ ଯେ ନା ଛାଡ଼େ ଆଶ
ତାର ହଟ ଗୋ ଦାସେର ଦାସ ॥

৭। উল্লাস।

নাগ, আজ একি শুনতে পাচ্ছি ? আজ
সত্তি কি তুমি আমার কাছে আসবে ? সত্তি
কি আজ আমার ফুলশয়া সার্থক হবে ? আজ
যে আমাব হৃদয়ের আনন্দ রাখতে পারছি নে ।
নাগ, আমি তোমাকে কত কথা বলব বলে
ভেবে রাখছি আর সে সমস্তই ভুলে যাচ্ছি ।
দেখ দিকিন, সামনের এই আমগাছের পাতার
আড়ালের ভিতর থেকে একটা কোকিল
চেঁচিয়ে চেঁচিয়ে আমাকে সব ভুলিয়ে দিচ্ছে ।
প্রাণের ঈশ্বর তুমি, তোমাকে একবার পেলে
কি আর ছেড়ে দেব ? প্রাণের ভিতর বেঁধে
রেখে দেব, আর তোমাকে পালাতে দেব না ।

আমি আমার হৃদয়টীকে দয়া, প্রেম, ভক্তি
প্রভূতি খুব ভাল ভাল ফুল দিয়ে সাজিয়ে
রাখব, তাহলে তুমি কি আমাকে ছেড়ে যেতে
পারবে? এখন যে আমি কি করব কিছুই
ভেবে পাচ্ছি৮। হৃদয়সিংহাসনকে সাজাতে
যাব, কি তোমাকে কোন্ কথাগুলি বলতে
হবে তাই ঠিক করে রাখব, কিছুই তো ঠিক
করে উঠতে পারছি নে। স্বামী! তুমি
আমাকে বলে দাও, তোমার কি ভোগ দেব।
একটীবার বলে দাও। না বলে শেষে যদি
তোমার ভোগের কৃটী হয়, তখন বে তুমি
রেঁগে চলে যাবে, আর আমার ফুলশয্যার
বদলে ধূলিশয্যা পড়ে থাকবে।

আচ্ছা, তুমি যে আমার কাছে আজ
আসবে, একথা কি তুমি আর কাউকে বলেছ? তুমি
নিশ্চয়ই বলেছ, তা নইলে গাছের ফুলপাতা

ଆନନ୍ଦେ ଏତ ନାଚଛେ କେନ, ପାଖୀରା ଆଜ ଏତ
ଗାନ କରଛେ କେନ ? ତାଦେର ଏତ ଆନନ୍ଦ ତୋ
ଆର କୋନ ଦିନ ଦେଖି ନି । ଏଥିନ, ତୋମାରଟି
ମୁଖେର ଏକଟୀ କଥା ଶୁଣତେ ପେଲେଇ, ତୁମି ଏକଟୀ
ବାର ଆମାକେ ବୁକେ ତୁଲେ ନିଲେଇ ଆମାର ଜୀବନ
ସାର୍ଥକ ହୟ । ଆମାର ଆଜ ଏତ ଆନନ୍ଦ ହଛେ
ସେ, ଆମାର ସେ ଆନନ୍ଦ ଆର କାକେ ସେ ଜାନାବ
ତା ବୁଝିତେ ପାରଛି ନେ । ଜାନାତେ ଗେଲେ ଏକମାତ୍ର
ତୋମାକେଇ ଜାନାତେ ପାରି । ଆମାର ଏଥାନେ
ଅନ୍ୟ କେହିଇ ନେଇ । ତୋମାର ମିଷ୍ଟ ନାମଇ ଏତଦିନ
ଆମାର ଜୀବନେର ସମ୍ବଲ ହୟେ ଆଛେ । ଏଥିନ
ମେହି ତୋମାକେ ହାତେର କାଛେ ପାବ, ତୋମାକେ
ଉପଭୋଗ କରିତେ ପାବ ? ନାଥ, ତୁମି ଏଣେ ମଜା
ଦେଖିବେ ଏଥିନ—ତୋମାକେ ଏମନ ସାଜିଯେ ଦେବ,
ଫୁଲେ ଫୁଲେ ଏମନ ଛେଯେ ଫେଲିବ ସେ ତୁମି ଆପଣାର
ରୂପ ଦେଖେ ଆପଣି ଭୁଲିତେ ପାରିବେ ନା ।

ପ୍ରମାଣିତ କଥାଙ୍କୁ

ଏକ—ତୁମି ଆଛ ମନେ କରେ କତ କଥାଟି
ବଲାଛ । ଯାଇ—ତୁମି ଆସବେ, ଆମାର ହଦୟ-
ସିଂହାସନକେ ଭାଲ କରେ ସାଜିଯେ ଫେଲିଗେ ।
ଆଚା, ତୁମି ତୋ ଏଥନ କାହେ ନେଇ—ତବୁ ଆମାର
କଥା ଶୁଣନ୍ତେ ପାଛ ? ଆମାର ମନେ ହୟ ଯେ
ତୋମାକେ ସଥନଟି କୋନ କଥା ବଲି, ତୁମି ଯେଥାନେଟି
ପାକ ନା କେବ, ତୁମି ନିଶ୍ଚଯଟି ଶୁଣନ୍ତେ ପାଓ ।

ପ୍ରଭୁ, ତୁମି ଆଜ ଆମାର ସବେ ଆସବେ
ଶୁଣେ, ଦେଖେ ଯାଓ, ଆମାର ସବ ଦୁଷ୍ଟୋର ସମସ୍ତଟି
ପରିକାର ପରିଚଳନ କରେ ରେଖେଛି । କି
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ—ତୋମାର ଆବିର୍ଭାବେର ଆଭାସ ପେଯେଇ
ଆମାର ଉଠାନେର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାମାଜୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଣ୍ଟକିତ
ହୟେ ଉଠେଛେ । ତୋମାର ଆଭାସ ପେଯେଇ ଆଜ
ସମସ୍ତ ଆକାଶ ଅବନତ ହୟେ ଆମାର ସବେର
ଦୁଷ୍ଟୋରେ ଏସେ ଦୀଢ଼ିଯେଛେ । ଯାଇ, ଆର ଦୀଢ଼ାବ
ନା—ସିଂହାସନଟୀକେ ସାଜାଇ ଗେ ଯାଇ ।

৮। প্রতিধ্বনি।

উঃ কি জালা ! আর তো পারি নে ।
এই প্রাণও তো ছাই বেরোতে চায় না ।
কাল তাঁর জন্ম সমস্ত দিনরাত বসে কাটালুম ।
তিনি জানিয়ে দিলেন যে আসবেন—তবু এলেন
না । ইচ্ছা হচ্ছে এখনি আত্মহত্যা করে
সমুদয় জালাযন্ত্রণা ঘূঁটিয়ে ফেলি । না—এখন
আত্মহত্যা করব না । তাঁর সঙ্গে আগে দেখা
করে, তিনি কেন এলেন না বোঝাপড়া করে
তবে যদি আত্মহত্যা করতে হয় করব ।
অমনি অমনি গরে লাভ কি ? তাঁর চরণের
তলায় পড়ে তাঁর আশীর্বাদ ভিক্ষা করে
আপনাকে বলি দেব । তাঁকে দেখাব যে

ଆମାର ହଦୟେ କି ଆଶ୍ରମ ଜଲଛେ, ଆର ଦେଖାବ
ଯେ ତିନି ଆମାକେ ତୁଳ୍ଚତାଚିହ୍ନ୍ୟ କରେ ମେହି
ହଦୟକେ କି ରକମ ଶୂଶ୍ନାନ କରେ ଦିଯେଛେ ।
ଜଲୁକ—ଶୂଶ୍ନାନେର ଆଶ୍ରମ ଜଲୁକ—ମେହି
ଶୂଶ୍ନାନେର ମାଧ୍ୟମରେ ଥିଲେ ଆମାର ପ୍ରେମଭକ୍ତି
ପଦ୍ମଫୁଲ ହେଯେ ଫୁଟେ ଉଠିବେ । ଶୁନେଛି ଯେ
ଅନେକ ସାଧୁଲୋକେର ଦାହସ୍ତାନ ଥିଲେ ପଦ୍ମଫୁଲ
ଫୁଟେ ଉଠେ ଭକ୍ତଦେର ମନେ ଶାନ୍ତି ଦିଯେଛିଲ ।
ଆମାର ଏହି ଭାଲବାସା ଯଦି ସତ୍ୟ ହର, ତବେ
ଆମାର ଓ ଦନ୍ତ ହଦୟର ଭସ୍ମାବଶ୍ୟ ଥିଲେ ଶାନ୍ତିର
ପଦ୍ମଫୁଲ ଫୁଟେ ମେହି ଭକ୍ତବନ୍ସଲ ପ୍ରାଣନାଥେର
ଚରଣେ ଲୁଟିଯେ ପଡ଼ିବେ, ଆର ଆମି ତାତେହି
ଶାନ୍ତି ପାବ ।

କିନ୍ତୁ ତିନି ଏଲେନ ନା କେନ ? ଆମି କି
କରେଛି ଯେ ତିନି ଆମାକେ ଏରକମ ଆଶାର
ଆଲୋ ଥିଲେ ଏକେବାରେ ନିରାଶାର ଗର୍ଭାର

ପ୍ରାଣେର କଥା

ଅନ୍ଧକାରେ ଫେଲେ ଦିଲେନ ? ନିଶ୍ଚଯତ ଆମି କୋନ
ଦୋସ—ଓକି—କିମେର ସେଇ ପ୍ରତିଧିବନି ଏସେ
କାନେତେ ପୌଛିଛେ—ଏ ସେ ତାରଟି ଗନ୍ଧୀର ବାଣୀର
ପ୍ରତିଧିବନି ବଲେ ବୋଧ ହଛେ । କାନ ଦିଯେ
ଶୁଣି ତୋ—ଏ ଶୋନ, ପ୍ରତିଧିବନି ବଲଛେ—
“ସେ କରେ ଆମାର ଆଶ, ଆମି କରି ତାର
ସର୍ବନାଶ । ତୁମି ମୁଖେ ବଲଛ ସେ ଆମାକେ
ସର୍ବସ୍ଵ ଦିଯେଇ, କିନ୍ତୁ ଏଥନ୍ତି ଅନ୍ତର ପରୀକ୍ଷା କରେ
ଦେଖ, ସର୍ବସ୍ଵ ଦିତେ ପାର ନି । ଆମ କାଳ
ଦେଖା ଦିତେ ଗିଯେଛିଲୁମ, କିନ୍ତୁ ତୋମାର ଅନ୍ତରେର
କୋଣେ ସଂସାରେ ପ୍ରତି ଟାନ ଦେଖେ ଫିରେ
ଏମେଡି । ସେ ଦିନ ଆପନାକେ ହତ୍ୟା ନା କରେ
ଆପନାର ସର୍ବସ୍ଵ ଆମାର କାଢେ ବଲି ଦେବେ,
ସେଦିନ ତୋମାର ସର୍ବ ନାଶ ହବେ, ସେଇ ଦିନ
ଥେବେ ତୁମି ଆର ଆମି ଏକ ହରେ ଘାବ ।”

୯। ବିବାଦ ।

ନାଥ, ଆମି ତୋମାକେ ସର୍ବସ୍ଵ ଦିଇ ନି,
ତାଇ ତୁମି କାଳ ଆସ ନି ? ଆମି କି କରବ
ବଳ ? ଆମି ତୋ ଜାନତୁମ ସେ ଆମାର ସର୍ବସ୍ଵଟି
ତୋମାକେ ଦିଯେଛି । ଏଥନ ତୋମାରଇ କାହେ
ଏହି ଭିକ୍ଷା ଚାହିଁ ସେ ଆମାର ସର୍ବସ୍ଵ ତୁମି ନିୟେ
ନାଓ । ଆମାକେ ସରଳ ପଥ ଦେଖିଯେ ଦାଓ ସେ
ଆମି କିସେ ତୋମାର କାହେ ଶୀଘ୍ର ସେତେ ପାରି,
କିସେ ଆମି ସର୍ବସ୍ଵ ତୋମାର ଚରଣେ ଦିତେ ପାରି ।
ଆମି ତୋ ସଂସାରେ ଟାନ କିଛୁଟି ରାଖିତେ
ଚାଇନେ । ସଦି ହଦରେ ଏକ କୋଣେ ଏତୁକୁ
ସଂସାରେ ଟାନ ଥାକେ, ତୁମି ସେଇ କୋଣଟିକୁ
ନା ହ୍ୟ ଭେଙେ ଚୁରମାର କରେ ଦାଓ । କିନ୍ତୁ

ଅନ୍ତରେକୁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା

ଆମାକେ ଛେଡ଼େ ସେଓ ନା । ତୁମି ଛେଡ଼େ ଗେଲେ
 ଆମି ଆର କୋଥାଯ ଯାବ ? ଆମାର କି ଆର
 ସ୍ଥାନ ଆଜେ ? ଆମାର ପିତୃକୁଳ ମାତୃକୁଳ
 ସକଳେଇ ଚେଯେଛିଲ ସେ ସଂସାରକେଇ ସମସ୍ତ
 ଭାଲବାସାଟୀ ଦିଇ, ଆର ତାରି ସଙ୍ଗେ ତୋମାକେ
 ବନ୍ଧୁଭାବେ ଏକତାଧୂଟ ଭାଲବାସା ଦିଇ, ଯାତେ
 ଆମି ସଂସାରେ ଏକଜନ ବଡ଼ଲୋକ ହତେ ପାରି
 ଏବଂ ମେହି ବଡ଼ଲୋକ ହବାର ପକ୍ଷେ ଯାତେ ତୁମି
 ସହାୟତା କର । ଆମି କି ତା ପାରି ? ଆମି
 ତୋମାକେ ସମସ୍ତ ଭାଲବାସାଟୀ ଦେବ ବଲେଇ
 ପିତୃକୁଳ ମାତୃକୁଳ ସଂସାରେର ସକଳ କୁଲେଇ
 ବିଦ୍ରୋହୀ ହୟ ତୋମାର ଚରଣେ ଏମେ ଦୀଢ଼ିଯେଛି ।
 ଏଥନ ତୁମି ସଦି ଆମାକେ ଛେଡ଼େ ଦିଯେ ଚଲେ ଯାଓ,
 ତବେ ଆମାର ସ୍ଥାନ କୋଥାଯ ? ଆମାର ସର୍ବବାଞ୍ଜେ
 ତୋମାର ନାମେର ଛାପ ଦେଖଲେଇ ତୋ ସଂସାର
 ଆମାକେ ବିଦ୍ରୋହୀ ବଲେ ଜାନତେ ପେରେ ସ୍ଥାନ

କଲ୍‌ପନା ପ୍ରକାଶନ କମିଶନ

ଦେବେ ନା । ସଂସାରେ ତିଳାଙ୍କ ସ୍ଥାନ ଓ ଆମିଚାଇନେ, ସଦି ତୋମାର କୋଲେ ଏକଟା ମୁହଁରେର ଜଣ୍ଯ ମାଥା ରେଖେ ପ୍ରାଣେର ଜାଲା ଜୁଡ଼ୋତେ ପାରି ।

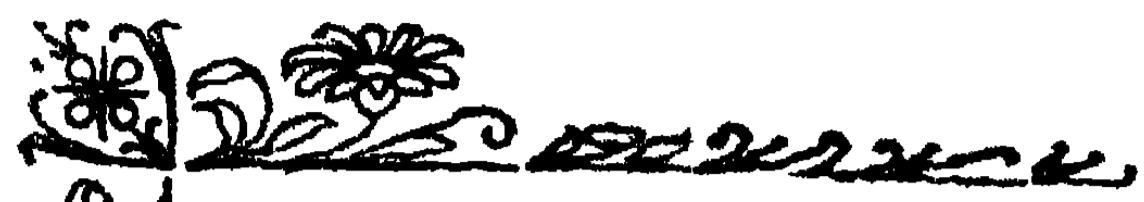
ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର, ଏକବାର ଦେଖେ ଯାଓ, ସଂସାରେ ସଥନ ଛିଲୁମ, ତଥନ ସଂସାରେ କି କଠୋର ବାଁଧନଇ ସହ କରେଛିଲୁମ । ମେହି ସମସ୍ତ ବାଁଧନେର ଚିହ୍ନ ଆଜ ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ତ ରହେଛେ । ମେହି ସମସ୍ତ ବାଁଧନେର ସା ସେ ଆଜ ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ତ ଶୁକୋଯି ନି । ତୁମି ସଥନ ଏସେ ହାତ ବୁଲିଯେ ଦେବେ ତଥନଇ ମେହି ସମସ୍ତ ବାଁଧନେର ବ୍ୟଥା ଚଲେ ଯାବେ । କବେ ତୁମି ଆସବେ ? ଆମାର ଚୋଥେର ଜଲେ ଏଥନ ଓ କି ତୋମାର ହୃଦୟ ଭିଜଲ ନା ? ଚୋଥେର ଜଲେ ଅନ୍ଧ ହରେ ଯାଇ ତାତେଓ ଦୁଃଖ ମେହି । ଏହି ନାଓ, ପାଥର ନାଓ, ଆମାର ହୃଦୟର ଷେଟୁକୁ କୋଣେ ସଂସାରେ ଟାନ ରହେଛେ ମେହିଟୁକୁ ଭେଜେ ଦାଓ । ଏହି ନାଓ, ଛୁରି ନାଓ, ମେହିଟୁକୁ ତୁମି

କେଟେ ଫେଲ । ସମସ୍ତ ହଦୟ ରକ୍ତେ ରକ୍ତାରକ୍ତି
ହୟେ ଯାକ—କ୍ଷତି ନେଇ । କେବଳ ତୁମି ଏସ—
ତୁମି ଏସ ।

ନାଗ, ଜୀବନବଲ୍ଲଭ, ତୁମି କାଳ ଏଲେ ନା ।
ଆମି ତୋ ଆର ଏହି କୁଂଡେ ସରେ ଏକଳା ଥାକତେ
ପାରଛି ନେ । ସକଳଇ ସେ ଅଞ୍ଚକାର ଦେଖିଛି ।
ଏତ ଦିନ ତୁମି ଆସବେ ବଲେ ଆଶାର ଆଲୋତେ
ଜୀବନ ଧରେଛିଲୁମ, ଆଜ ଆମାର ଆର ମେ
ଆଶା ଭରସା କୋଥାଯ ? ନିରାଶାର ମେଘ ହଦୟକେ
ଏକେବାରେ ଚେଯେ ଫେଲେଛେ । ପଦେ ପଦେ
ସନ୍ଦେହ ଭର । ପଗେ ଚଲି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ତୃଣଗାଛି
ସେଇ କୁଂଡେ ମତ ପାଇୟେ ବିଧିଛେ । କୋଥାଯ ଯାବ ?
ମେହି ପ୍ରଥମ ମିଳନେର ରାତ୍ରେର ପର ଥିକେ ତୋ
ଏକଟୀ ଦିନେର ଜନ୍ମ ସୁଖ ପେଲୁମ ନା । ଏତ କରେ
ଏହି କୁଂଡେ ସରଟୀ ପରିଷାର କରେ ରେଖେଛିଲୁମ ।
ଏଥିନ ଆମାର ହଦୟ ଭେଜେ ଗେଛେ—ଆମି କି

ଆର ତେମନ ସତ୍ତା କରେ ଆମାର ହଦୟକାନନ
ପରିଚନ ରାଖିତେ ପାରବ ? ପ୍ରଭୁ, ତୁମି ଦେଖା
ଦାଓ ; ନଇଲେ ଏଇ ମୁନ୍ଦର ହଦୟଥାନି ଯଦି
ବନଜଙ୍ଗଲେ ପୁରେ ଯାଯ, ତବେ ତୁମି ଏସେ ଥାକବେ
କୋଥାଯ ? ଆମାର ନିଜେର ଜନ୍ମ ଆମି ତତ
ଭାବଛି ନେ । କିନ୍ତୁ ତୁମି ଏଲେ ଯେ ବସବାର
ସ୍ଥାନ ପାବେ ନା, ପ୍ରତି ପଦେ ତୋମାର ପାଯେ ଯେ
କାଟାଯ ବ୍ୟଥା ଦେବେ, ଏତେଇ ଯେ ଆମାର ପ୍ରାଣକେ
ଆରୋ ଦୁର୍ବଳ କରେ ତୁଳଚେ । ଆମି ଏଇ
ଅନ୍ଧକାରେ କୋଥାଓ ସେତେଓ ପାରଛି ନେ, ଆର
ଏଥାନେଓ ଗାକତେ ମନ ଟିକଛେ ନା । ପ୍ରଭୁ,
ତୁମି ବଲେ ଦାଓ, ଆମି କି କରଲେ ସଂସାରକେ ହଦୟ
ଥେକେ ଉପ୍ରଦେଶ ଫେଲିତେ ପାରି । ପ୍ରଭୁ ବଲେ ଦାଓ,
କି କରଲେ ହଦୟେର ଏଇ ମେଘ ଦୂର ହେଁ ଯାଯ ;
କି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରଲେ ତୋମାର ମଧୁର ମୁଖେର
ଜ୍ୟୋତି ହଦୟେର ଅନ୍ଧକାର ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ କରେ ଦେଇ ।

ଆମାର ସର ଆଜି ଶୁଣ୍ଡ ସର—ସରେ ଆଜି କେହିଁ
ନେଇ । ତୁମି ଆମାର ସବ—ତୁମି ସଥିନ ଏଲେ
ନା, ତଥିନ ତୋ ଆମାର ଜୀବନଇ ବୁଝା । ଭେବେ
ଭେବେ କୁଳ କିନାରା ପାଛି ନେ । ସକଳ ଚେଡେ
ଏସେ ଯଦି ତୋମାକେ ନା ପାବ, ତବେ ଆର ଏକଲା
କି ନିଯେ ଏହି ଶୁଣ୍ଡ ସରେ ଥାକବ ? ବୁକ ଯେ ଫେଟେ
ଯାଯ । ଏହି ଆଶ୍ରିତକେ ତୁମି ଆଶ୍ରୟ ନା ଦିଲେ
ତୋମାର ଭକ୍ତବଂସଲ ଦୀନଦୟାଲ ନାମେ କଲକ୍ଷ
ଆସବେ, ମେଟା କି ଏକବାର ଭେବେ ଦେଖେଇ ?
ସଂସାରେର ଚୋଥେ ଆମି କଲକ୍ଷ ନିଯେ ବେରିଯେଛି,
ତାତେ ଦୃଃଥ ନେଇ, କିନ୍ତୁ ତୋମାର ନାମେର ଉପର
ଏତଟୁକୁ ଦାଗ ଆମାଯ ଶତ ଘୃତାର ସନ୍ତଗାର ଚେଯେଓ
ମେ ସନ୍ତଗା ଦେଇ । ଆର ତୋ ପା ଚଲେ ନା—କି
କରି, ଏହି କୁଁଡ଼େ ସରେର ଦୁଯୋରେଇ ବ୍ସେ ମାରା-
ଜୀବନଇ କାଟିଯେ ଦେବ । ଏକଦିନ ନା ଏକଦିନ
ତିନି ଆସବେନଇ । ତିନି ଯେ ଆମାକେ ବଲେ

ଦିଯ়েଛେନ, ଆମାର ସରସ କେଡ଼େ ନିଯେ ଆମାର
କାହେ ଆସବେନ । ତାର କଗା ତୋ କଥନଟି
ମିଥା ହବେ ନା । ଆଣେଶ୍ୱର—ଏସୋ, ତୁମି
ଏସୋ । ସେଇ ଯଦି ଆସବେ, ବେଳୀ ଦେରୀ କୋରୋ
ନା । ଆଣ ସେ ଗେଲ ।

১০। প্রার্থনা।

মাথ, আমার সন্দয়ের কোণে একটুখানি
সংসার ছিল বলে কাল তুমি এলে না । বেশ,
এবার আমি ঠিক করেছি যে আমি তোমার
কাছে কোন রকমের প্রতিদান চাব না । আমি
তোমাকে আমার সন্দয়ের পূজা দিয়ে যাব,
আমি আমার সন্দয়ের প্রার্থনা তোমাকে
জানিয়ে যাব । কিন্তু তুমি আমার কাছে এসো
বা না-ই এসো, তুমি আমার প্রার্থনার সাড়া
দাও, আর না-ই দাও, আমি তাতে কিছুই মনে
করব না । মনে করা কি, আমি সে বিষয়ে
ভাববই না । আমি জেনেছি যে তুমি আমার
দেবতা—সে-ই আমার যথেষ্ট । আমার মনকে

প্রস্তর হওয়া চাব

ଦୃଢ଼ କରେ ନିଯେଛି—ଆମି ଏହି କୁଠେ ସରେଇ
ଥାକବ, ଆର ତୋମାର ନାମ ଜପ କରବ । ତୋମାର
ନାମେର ଶୁଣେ ସଥନ ଆମାର ସଂସାରେ ଭାବ
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୁଡ଼େ ଭାଇ ହୟେ ଯାବେ, ତଥନ ତୋ ତୁମି
କାହେ ଆସବେ—ତା ହଲେଇ ଟେର ।

ହେ ହନ୍ଦରେଶ୍ୱର, ତୁମିଇ ଆମାବ ଜୀବନ,
ତୋମାର ନାମ ହନ୍ଦଯେ ଧରେଛି ବଲେଇ ବୈଚେ ଆଛି ।
ତୋମାକେ ନମଶ୍କାର । ତୁମିଇ ଆମାର ଏକମାତ୍ର
ଆଶ୍ରୟ, ତୋମାକେ ନମଶ୍କାର । ଅନ୍ୟଗତି ଆମାର
ତମିଇ ଏକମାତ୍ର ଗତି । ତୁମିଇ ଆମାର ପ୍ରାଣ,
ତୁମିଇ ଆମାର ମୁଳ୍ଲି । ଏହି ଅସୀମ ଆକାଶେ
ଆମି ତୋମାକେଇ ଦେଖି । ଆକାଶେର ନୌଲିମାଯ
ତୋମାରଙ୍କ ଅପରିପ୍ରକଳ୍ପ ରୂପ ଦେଖି । ଫୁଲେର ଶୁଗଙ୍କେ
ତୋମାରଙ୍କ ଗାୟେର ଶୁଗଙ୍କ ଅନୁଭବ କରି । ପୃଥିବୀର
ମାଟୀତେ ଓ ତୋମାରଙ୍କ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଦୟାର ଆଭାସ
ପାଇ । ତୁମି ଆମାର ହନ୍ଦଯେ ଚିରବିରାଜିତ ଥାକ ।

একটা ମୁହଁତ୍ତେରେ ଜଣ୍ଡ ଯେନ ତୋମାର ନାମ ମନ୍‌
ଥେକେ ବେରିଯେ ନା ଯାଯା । ଆମାର କାଢ଼େ ତୋମାର
ଚେଯେ ଆର କେହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନଯା । ତୁମିଇ ଆମାର
ଏକମାତ୍ର ରକ୍ଷକର୍ତ୍ତା । ଆମି ପିତାମାତା ଭାଇ-ବୋନ
ବନ୍ଦୁ ଆତୀୟ ପ୍ରଭୃତି ସଂସାରେର ସକଳକେଇ ଛେଡ଼େ
ଏମେଛି । ତୁମିଇ ତୋ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମାକେ
ରକ୍ଷା କରେ ଏମେଛ । ଆମାର ଦୁଃଖେ ବିପଦେ
ସଂସାର ତୋ ଏକବାର ଫିରେଓ ଦେଖେ ନା । ତୁମି
ଆପନାର ଜ୍ୟୋତିତେ ଆମାର ମନ୍ତ୍ରାଣ ଭରେ ଦାଓ ।
ତୁମି ଆମାକେ ଦେଖେ ଦାନ ବା ନା ଦାଓ, ଆମି
ଜାନି ତୁମି ଆମାର କାଢ଼େ ନିତାଇ ଆଛ ।
ଆମାର ଶରୀର ମନ ଆତ୍ମା ସମସ୍ତଇ ତୋମାରି ।
ତୁମି ଆମାର ରାଖଲେ ରାଖତେ ପାର, ମାରଲେ
ମାରତେ ପାର । ତୁମି ଯାଇ କର, ତାତେଇ ଆମି
ଶୁଣୁ । ତୁମି ଆମାକେ ସଥନ ଏକବାର ତୋମାର
କୋଲେତେ ତୋମାର ଆଶ୍ରିତ ବଲେ ଡେକେ ନିଯେଚ,

তখন এটা নিশ্চয় যে তোমার সঙ্গে আমার সেই
মিলনের বাঁধন কখনই ভাঙবে না। তুমি যে
সত্ত্বাদী তোমার কথা কখনও কি বার্থ হতে
পারে? তুমি যখন আমার স্বামী, তখন ভয়
পেলে তোমাকে ডেকে বলি যে ভয় থেকে
আমাকে রক্ষা কর। আমার আর কিসের
ভয়? কেবল ভয় হয়, আবার পাছে সংসারে
ফিরে যেতে হয়—মনে করলেও যে ভয়েতে
গায়ে কাঁটা দিয়ে আসে। তে জীবনবল্লভ,
তোমাকে কেমন করে ডাকতে হয়, কেমন
করে ডাকলে তুমি দেখা দাও, তাতো আমি
জানি নে। তবে, আমার এইটুকু প্রার্থনা তুমি
পূর্ণ কর—তুমি যেমন শতকোটী জন্ম পূর্বেও
আমার স্বামী ছিলে, এ জন্মেও যেমন আমার
স্বামী হয়েছ, শতকোটী জন্ম পরেও যেন আমার
স্বামী হয়ে। জন্মজন্মান্তরেও চিরকাল যেন

ତୋମାକେଇ ସ୍ମାମୀ ପାଇ । ଆମାର ଏହି ପ୍ରାର୍ଥନାଟୀ
ପୂର୍ଣ୍ଣ କୋରେ । ଆମି ତୋମାର କାଛେ ଆର
କିଛୁଇ ଚାହି ନେ ।

୧୦୯

১১। কর্ণণা।

নাথ, তুমি কাঁদছ কেন? আমার কাছে
তুমি চোখের জল লুকোলে কি হবে? যেমন
আমি যেখানেই থাকি না কেন, তোমার চোখ
সর্বদাই আমার উপরে থাকে, তেমনি তুমিও
যেখানে থাক বা যাই কর, আমার মন প্রাণ
তোমার উপরেই পড়ে থাকে। আমার
মনে হয় যেন আমি তোমার সমৃদ্ধ মনের ভাব
জানতে পারি। আমি বেশ জানতে পারছি
যে তুমি আমার কষ্ট দেখে কাঁদছ। এতে
তোমার দোষ কি—সংসারের নাঁধন আমি
একেবারে ছিঁড়ে ফেলতে পারিনি, তাই তুমি
আমার কাছে আসতে পারছ না। এতে

“নবদেশন শুনো”

ସମସ୍ତଙ୍କ ଆମାର ଦୋଷ—ଏତେ ତୁମି କି କରବେ
ବଲ ? ନା—ତୁମି କେଂଦ ନା । ତୁମି କାନ୍ଦଲେ,
ତୋମାର ଏକଫୌଟୋ ଚୋଥେର ଜଳ ଦେଖଲେ ଆମି
ଯେ ନିତାନ୍ତଙ୍କ ପାଗଳ ହୟେ ପଡ଼ି । ତୁମି କେଂଦେ
କେଂଦେ ଏଦିକେ ଓଦିକେ ସୁରେ ବେଡ଼ାବେ, ତାହଲେ
ଆମି କି କରେ ଏହି କୁଡ଼େ ସରେ ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥାୟ
ଏକଲା ଥାକି ? ତୋମାର ଜୋରେଇ ଆମାର ଜୋର ।
ତୁମି ଓରକମ ଦୁର୍ବଲ ହଲେ ଆମି ଦାଁଡାବ କୋଥାୟ—
ଆମାର ହୃଦୟେ ବଲ ପାବ . କୋଥା ଥେକେ ? ନା
ଆଣେଶ୍ୱର—ତୁମି କେଂଦ ନା । ସଂସାରେ ବାଁଧନେ
ମରତେ ହୟ ମରବ, କିନ୍ତୁ ତୁମି କେଂଦ ନା । ଆମି
ମରଲେ ତୁମି ଦୁକୋଟା ଚୋଥେର ଜଳ ଫେଲୋ,
ମେହି ଦୁକୋଟା ଜଳଇ ଆମାର ଜନ୍ମଜନ୍ମାନ୍ତରେ
ନିତ୍ୟକାଳେର ସମ୍ବଲ ହବେ ।

ଆଣେଶ୍ୱର, ତୋମାର ଏ ହୋଲ କି ? ତୋମାର
ଚୋଥେର ଜଳ ଯେ ଥାମଛେ ନା ? ବଲ ତୁମି—ବଲେ

দাও—কি করলে তোমার চোখের জল গামবে।
 আমার প্রাণ যে ভেঙ্গে যায়। তোমার এ
 দুঃখের কাছে আমার নিজের দুঃখ তো কিছুই
 নয়। আমার জন্য তোমার এই প্রাণভরা
 দুঃখ—তোমার চোখে জলধারা। আমি যে
 তোমার মনে দুঃখ জাগাতে পেরেছি, আমার
 জন্য যে তুমি কাঁদতে পার, একদিকে এই
 ভেবে আমার এত আনন্দ হচ্ছে যে, কেবল
 প্রাণটাকে হালকা করতে ইচ্ছা হচ্ছে।
 তুমি যখন আমার দুঃখে কাঁদছ—তখন
 নিশ্চয়ই আমার সঙ্গে মিলনের জন্য তোমার
 মনে একটা ইচ্ছা হয়েছে—স্বতরাং আমাদের
 চিরমিলনের বেশী দেরী নেই—এই মনে করে
 আমার তো বড়ই আনন্দ হচ্ছে। কিন্তু আবার
 যেই তোমার চোখে জলবিন্দু দেখতে পাই,
 তখনই তোমার মনে এতটুকু কষ্ট দিচ্ছি

ବଲେ ଆମାର ହଂଥ-ଜାଳା ସମସ୍ତ ନିଯେ ମରତେ
ଇଚ୍ଛେ ହୁଁ ।

ପ୍ରଭୁ, ଆମାକେ ତୋମାର କାଢେ ତୁଲେ
ନେଇଯା ତୋ ତୋମାରଇ ହାତେ । ସଂସାରେ
ଯେଟୁକୁ ବାଧ ଆଛେ, ତୁମି ଇଚ୍ଛା କରଲେ ତୋ ଏକ
ମୁହଁର୍ଦ୍ଦେହ ତାହା ଭେଙ୍ଗେ ଦିତେ ପାର । ଶୁଣେଇ
ଯେ କତଶତ ମରତ୍ତମିର ମାଝେ କତଶତ ପ୍ରାନ୍ତରେ
ଧାରେ ତୁମି ଶ୍ରମିଷ୍ଟ ଜଲେର ଉଂସ ଫୁଲେ ଦିଯେ
କତ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଜୀବେର ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରେଛ, ଆର
ଆମାର ଏହି ସାମାନ୍ୟ ବାଧଟୁକୁ ଭେଙ୍ଗେ ଦିଯେ
ଆମାର ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରତେ ଆଜ ପଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମି
କେନ ଅଗ୍ରସର ହଚ୍ଛ ନା ? ଆଜ ଆମାର ଇଚ୍ଛା
ହଚ୍ଛ ସେ ତୋମାର ଚୋଖେର ଜଲେର ସଜେ ଆମାର
ଚୋଖେର ଜଲ ମିଳିଯେ ଦିଯେ ପ୍ରେମେର ଏକ
ମହାପ୍ଲାବନ ଏନେ କେଲି !

ନାଥ, ତୁମି ଏସୋ—କାଢେ ଏସୋ । କତ

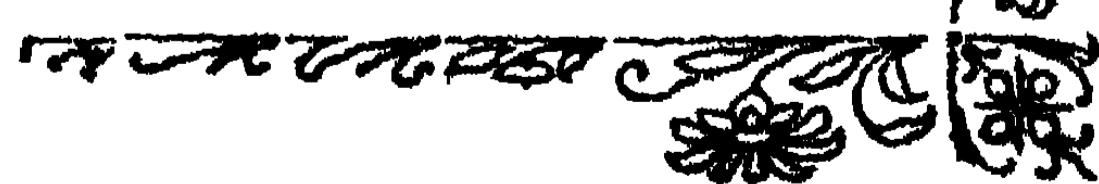
সମୟ ସ୍ଥା ଗେଛେ, ମିଳନେର ପଥେ ଆର କତ
ବିଲନ୍ଧ ? ଆର ତୋ ପାରି ନେ ।

ଏକି—ଏକି—ଆମାର ପ୍ରାଣଟା ଆଜ ଏତ
ହାଲକା ବୋଧ ହଚ୍ଛେ କେନ ? କୋନ ରକମ ବଁଧନ
ଆଛେ ବଲେ ତୋ ଆର ବୋଧଇ ହଚ୍ଛେ ନା । ନାଥ,
ନିଶ୍ଚୟଇ ତୁମି ଚୁପି ଚୁପି ଏସେ ଆମାର ବଁଧନଟୁକୁ
କେଟେ ଦିଯେଇ । କି ଆନନ୍ଦ—ସଂସାରେର ବଁଧନ
ଆଜ ଆମାର କେଟେ ଗେଛେ—ଆମି ମୁକ୍ତ—ଆମି
ଆଜ—ଏଥନାଇ ସ୍ଵାମୀର କାହିଁ ଚଲେ ଯାବ—
ଆମାକେ କେ ଆର ଧରେ ରାଖବେ ?

୧୨ । ବ୍ୟାକୁଲତା ।

ଏକ—କୋଥାଯ ଏସେ ପଡ଼େଛି । କୋଥାଯ
ବା ଆମାର ସେଇ କୁଂଡେ ସର, ଆର କୋଥାଯ ବା
ଏହି ବନ । ଆଜ ଆମାର ଜୀବନଧନକେ ଯେଥାନ
ଥେବେଇ ପାରି ଥୁଁଜେ ନିଯେ ଆସବ । ଆମାର
ଆର କିମେର ଭୟ ? ଆମାର ସଥନ ସକଳଇ
ଗିଯେଛେ, ତଥନ ଆର ତୋର ଡାକାତେ ଆମାର କାଢ
ଥେବେ ନେବେ କି ? ଆର ଆମାର ଏହି ଶରୀର—
ଏହି ଶୁଦ୍ଧ ଶରୀର ଖେଯେ ସଦି ବାସ ଭାଲୁକେ ତୃପ୍ତ
ହୟ, ଭାଲଇ । କିମ୍ବୁ ଆମ ସେଇ ପ୍ରାଣନାଥକେ
ଆଜ ସରେ ନିଯେ ଗିଯେ ତବେ ବିଶ୍ରାମ କରିବ ।
ତିନି ତୋ ଏହି ବନେର ଦିକେଇ ଏଲେନ । ଏହି
ବନେର ପ୍ରତି ପରମାଣୁ ଆଜ ଥୁଁଜେ ଦେଖି—ଦେଖେ

দেখন যে তাঁকে পাই কিনা । উঃ, কি তুষ্ণা-
না, আমি তাঁকে না পাওয়া পর্যাপ্ত জল
স্পর্শ করব না । তয়তো তিনিও এই রকম
বনে বনে ঘুরে তুষ্ণায় অস্থির হয়ে পড়েছেন ।
তিনি তুষ্ণায় অস্থির তবেন, আর আমি তুমনি
নিবারণ করে স্থুথে বেড়াতে গাকল তা কথনটি
তবে না । তিনি আমার জন্য কেঁদে কেঁদে
কোথা চলে গেলেন ! কেন তাঁকে ধরে রাখলুম
না ? আমি আপনার ভাবনায় বিভোর ছিলুম ।
তাঁকে তো অদয়ের আসনে যত্ন করে ডেকে
একবারও বসালুম না । আমার অয়ত্নে তিনি
ঘরে এলেন না—আমি কি আর সেই ঘরে
থাকতে পারি ? আমি এই বনে বনে সারা
জীবন ঘুরে বেড়াব—তাঁকে না পেলে আর ঘরে
ফিরব না । এই বনে তো আর কেহই নেই—
একবার তাঁকে প্রাণ খলে চেঁচিয়ে ডাকি ।

ତିନି ସଦି ଏହି ବନେ ଥାକେନ, ତା ହଲେ ନିଶ୍ଚଯତ୍ତ
ଆମାର ଡାକ ଶୁଣତେ ପାବେନ ।

ହେ ପ୍ରାଣେଖ, ହେ ଜୀବନେର ଏକମା�୍ର ଦେବତା
ତୁମି—ତୁମି କୋଥାଯ ଆଛ ? ଏକବାର ଦେଖା
ଦିଯେ ବାଓ । ଦେଖ ଏମେ, ତୋମାର ଭକ୍ତେର କି
ଅବସ୍ଥା ହେଁବେ । ସର୍ବାଙ୍ଗ ଏହି ବନେର କାଟାର
ଧାରେ କ୍ଷତବିକ୍ଷତ ହେଁବେ । ଏଥନେ ତୁମି
ଏମେ ଦେଖା ଦିଚ୍ଛ ନା କେନ ? ଆମି ତୋ ବେଶ
ଜାନି ଯେ ତୁମି ଆମାର ଦୁଃଖ ଦେଖେ ଏକ ମୁହଁରେର
ଜଣ୍ଠା ପିଲାର ପାର ନା । ତବେ ଆଜ
ଏ ରକମ ନିଷ୍ଠୁର ହଚ୍ଛ କେନ ? ତୋମାକେ କେମନ
କରେ ଡାକଲେ ତୁମି ଆସନେ ତାତୋ ଜାନି ନେ ।
ଆମାର ସରଳ ପ୍ରାଣେ ଯେ ଭାବେ ତୋମାକେ ଡାକତେ
ଇଚ୍ଛା ହେଁବେ ସେଇ ଭାବେଇ ତୋମାକେ ଡାକଛି ।

ପ୍ରାଣନାଥ, ହୃଦୟବଲ୍ଲଭ, ତୁମି ଏମୋ, ତୁମି ଚଲେ
ଏମୋ । ଏହି ବନେର ଭିତର ଆର ଥେକୋ ନା ।

তୁମি ଆମାର ଜନ୍ମ ନା ଆସତେ ଚାଓ, ଏସୋ ନା—
କିନ୍ତୁ ଆମି ମିନତି କରେ ବଲଛି, ଅନୁତ ତୋମାର
ନିଜେର ଜନ୍ମ ଏସୋ । ଏ ଶୋନ ବନେର ଡାକାତ-
ଗୁଲୋ କି ଗୋଲମାଲଟି କରଇଛେ । ଉଃ, ଭାବତେ
ଯେ ପାରଚିନେ—ତୁମି ଯଦି ତାଦେର ହାତେ ପଡ଼,
ତାହଲେ ତାରା ତୋମାର କି ଦୁର୍ଦିଶାଟି ନା କରବେ ।
ତୋମାକେ ସନ୍ତ୍ରଣା ଦେବେ, ଆର ତୋମାର ସନ୍ତ୍ରଣା ଦେଖେ
କଷ୍ଟ ଦେଖେ ତାରା ତାମାସା କରବେ । ବନେ ବନେ
ଆର ତୁମି ସୁରୋ ନା । ଏସୋ, ଆମାର ସଙ୍ଗେ ସରେ
ଚଲ । ଆମାର କଷ୍ଟ ଦେଖେ ବନେର ପଞ୍ଚପଞ୍ଚଶୀ-
ଦେରଓ କଷ୍ଟ ହଚେ, ତୋମାର ମନ କି ଗଲିବେ
ନା ? ଏସୋ, ନାଥ, ତୋମାର ହୁଟା ପାଯେ
ପଡ଼ି, ତୁମି ଏହି ଡାକାତଦେର ସାଯଗା ଥେକେ
ଚଲେ ଏସୋ—ଏସୋ, ସରେ ଫିରେ ଏସୋ—
ଏସୋ, ଆମରା ହୁଟାତେ ମନେର ସୁଖେ ଏକସଙ୍ଗେ
ଥାକି ।

একি—ଆମାର ଗାୟେ ସେ ଆନନ୍ଦେ କାଁଟା
ଦିଛେ—ଆମାର ମନେ ହଛେ ସେବନ ତିନି ଏହି
ଖାନେଇ କୋଗାও ଆଚେନ । ଏ ସେ, ଏ ଗାଢ଼େର
ପାତାର ଆଡ଼ାଲେ ତାରଇ ତୋ ମୁଖ ସେବନ ଦେଖିତେ
ପେଲୁମ ବଲେ ବୋଧ ହଛେ । ଏ ସେ ଓପାଶେ
ଯୁଇଁ ଫୁଲେର କୌପ ଦେଖା ଯାଚେ—ଏ ସେ ଫୁଲ
ଶୁଳି ଶିହରେ ଉଠିଲ—ମନେ ହଛେ ସେବନ ଏ
ବୌପେର ଆଡ଼ାଲେ ତାରଇ ମୁଖେର ଜ୍ୟୋତି ଦେଖା
ଯାଚେ । ତିନି ନିଶ୍ଚଯଇ କାହାକାହି କୋଥାଓ
ଆଚେନ । ତାରଇ ତୋ ଗାୟେର ଗନ୍ଧେ ଚାରିଦିକ
ଆମୋଦିତ କରେ ତୁଲେଛେ । ପ୍ରଭୁ, ଆମାର ସଙ୍ଗେ
ଏ ରକମ ଲୁକୋଚୁରି ଖେଳଇ କେନ ? ଏହି ନାଓ—
ଆମାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୌବନ ଆର ଜୀବନ ତୋମାକେ ଦିଚ୍ଛ;
ତୁମି ଯଦି ଆମାର ସେ ଜୀବନ ଯୌବନ ଉପଭୋଗ
ନା କରଲେ, ତବେ ଆମାର ସକଳଇ ବ୍ୟର୍ଥ । ଖେଲା
କରବାର ସମୟ ଗିଯେଛେ । ଏଥନ ଆର ଖେଲା

করে প্রাণ শীতল হতে পারে না। তোমাকে
 আমার মনপ্রাণ, আমার ঘোবন, আমার ভোগ
 উপভোগ, আমার সকলই দিতে চাই। সে
 আশা তুমি যবে মেটাবে তবে যিটিও। কিন্তু
 আমি তোমায় আমাকে দিতে চাই—তোমাকে
 আমার বুকেতে রেখে তোমাকে আরাম দিতে
 চাই—এই অধিকারটুকু থেকে আমাকে বঞ্চিত
 কোরো না। তুমি কাছে আছ, অথচ আমার
 কাছে বেরোচ্ছ না কেন? আমার গাযে বিম্-
 বিম্ করচে। আমার মনে হচ্ছে যেন তোমার
 জন্য ভেবে আমি পাগল হয়ে যাব।

৩ ৪ ৩

୧୩। ଉତ୍ସାଦ ।

ଏ ସେ—ଆମାର ସ୍ନାମୀ ଏସେବେଳ । ଏ
ସେ—ଦେଖିଲେ ପାଞ୍ଚନା ? ଆମାର ଗୋଲାପ
ଫୁଲଟା—ତାହି ବଲେ ଦେନା—ଆମାର ତିନି କଥନ୍
ଏମେ ଲୁକିଯେ ଲୁକିଯେ ତୋର ସଙ୍ଗେ କଥା କଯେ
ଚଲେ ଗେବେଳ—ଆର ତୋର ଲଜ୍ଜା ଏଥନେ
ଭାଙ୍ଗେନି ? ବାପରେ—ଏତ ଭାଲବାସା ! ଆମାର
ଆର ସ୍ଥାନଟି ବା କୋଥାଯ ? କେନଇ ବା କାଂଦି, ଆର
କାର ଜଣ୍ଯଟି ବା କାଂଦି ? ଓରେ ଆମାର ସୁଉତ୍ତରିଫୁଲ—
ତୋର କାଛେ ବୁଝି ଏଥନେ ଆସେନ ନି ? ନିଶ୍ଚଯ
ଆସେନ ନି—ନଇଲେ ତୁହି ଏତକ୍ଷଣେ ଲଜ୍ଜାଯ ଲାଲ
ହେଯେ ସେତିମୁଁ । ହୁ—ତିନି ବଲେବେଳ ନା, ସେ
ଆମାର ହଦଯେର କୋଣେ ଏଥନେ ଏକଟୁଖାନି

ସଂସାରେର ଟାନ ଆଜେ ବଲେ ତିନି ଆସତେ
ପାରେନ ନି ? ତାଃ ହାଃ ହାଃ—ଏବାରେ ବଡ଼ ମଜା
କରବ । ଏକଥାନା ପାଗର ଦିଯେ ମେହି ଟାନଟୁକୁ
ଶୁଣିଯେ ଫେଲବ, ଆର ତିନି ଯଥନ ଆସବେନ,
ତଥନ---ବଡ଼ ମଜା ହବେ—ତିନି ଏସେ ସର ଶୁଣ୍ୟ
ଦେଖବେନ—କେମନ ମଜା—କେମନ ମଜା ।

ଉଃ, ଗେଲୁମ ସେ—ହୁଦଯେର ବ୍ୟଥା ତୋ ଆର
ବହିତେ ପାରି ନେ । ହି ହି ହି ହି ହି—

ଉଃ, ବନେର ଭିତର ଏତ ସୁରେ ବେଡ଼ାଚିଛ, ଉଃ
ପ୍ରାଣେର ଭିତର ବାଗା ତୋ ଭୁଲତେ ପାରାଚି ନେ ।
ପ୍ରାଣ ସେ ତାହ କରେ ଜୁଲେ ଯାଚେ । ଏ ସେ
ଡାକାତେରା ଆସଚେ—ଆମି ଏଇ ପଦ୍ମବନେର
ଆଡାଲେ ଲୁକିଯେ ପଡ଼ି । ହା ହା ହା—କୈ,
ଡାକାତ ତୋ କେହି ନେଇ—ଆର ଡାକାତଦେର
କାଚେ ଆମାର କିମେରଇ ବା ଭୟ ? ହା ହା ହା—
ଏ ମକଳେ ଶୋନ—ଆମାର ନିଷ୍ଠୁର—ଛି ଛି

ଆମାର ଜିହ୍ଵା ଦିଯେ ସ୍ଵାମୀନିନ୍ଦା ବେରୋଲ ?—
ନାଗ, କେନ ଆମାକେ ସ୍ଵାମୀନିନ୍ଦାର ପାପେ
ଡୋବାଛ ?—ହା ହା ହା—ଯେ କରେ ଆମାର ଆଶ
ଆମି କରି ତାର ସର୍ବନାଶ—ଏଥନେ ସର୍ବନାଶ
କରା ତୋମାର ଶେଷ ହୋଲ ନା ? ତବେ ଆବାର
ଡାକତ କେନ ? ତି ହି ହି ହି ।

ଏବାରେ ତୋମାକେ ଧରେ ରାଖବ—ଆର ଢାଡ଼ବ
ନା । କେମନ—ଏଥନ ହୟେଛେ ତୋ ? ଏଇବାରେ
ଆମାର କାଢ ଥେକେ କେ ତୋମାକେ ଢାଡ଼ିଯେ ନିତେ
ପାରେ ଦେଖିତେ ଚାଇ । ତାହି, ଓଦିକେ ଡାକାତ-
ଶୁଲୋ କି ରକମ ମୁଖ କରେ ରଯେଛେ ଦେଖିତେ ପାଞ୍ଚ
ନା ? ଏଇଦିକେ ଏମୋ--ତୁମି ଆର ଆମି
ଆସ୍ତେ ଖୁବ ଆସ୍ତେ ଏଇଦିକ ଦିଯେ ଚଲେ ଯାଇ ।
ତୁମି ଏତ ଭୟ ପାଞ୍ଚ କେନ ? ଡାକାତେରା ତୋମାର
କିଛୁ କରତେ ପାରବେ ନା । ଦେଖି ନା--ଆମି
ତୋମାର ସହାୟ ଆଛି—ହି ହି ହି ।

একি—তুমি কোথায় পালালে ? একি,
আমি কি স্বপ্ন দেখছিলুম ? না, আমি সত্ত্বাট
পাগল হয়ে গিয়েছিলুম ? না—আর—
পারিনে—এই নাও—আমার নিজের সন্দয়খানা
উপড়ে ফেল্লুম—সকল বঞ্চাট মিটে মাক।
এইবার তোমায় ধরা দিতেই হবে।

৩ ৪

୧୪ । ଆବିର୍ଭାବ ।

ଏହି ମେ ଏକ ଦେଖି—ଏହି ସେ ଆମାର
ପ୍ରାଣନାଥ—ଆମାର ସାମନେ ଦାଁଡ଼ିଯେ—ଆମାର
ଚୋଥେର ଭୁଲ ହଛେ ନା ତୋ ? — ନା—ନା— ଏହି
ସେ ଆମାର ଶୁଦ୍ଧୟେଶ୍ୱର—ଏସୋ ଏସୋ—
ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର ତୁମି ଏହି ଶୁଦ୍ଧୀର୍ଧକାଳ ପରେ ଆମାର
କାହେ ଏମେଛ ? ଏତଦିନ ସେ ତୁମି ଆମାର କାହିଁ
ଗେକେ ଦୂରେ ଛିଲେ—କେ ତୋମାର ମେବା କରତ ?
ତୋମାର କୋନ ରକମ କଷ୍ଟ ହୟନି ତୋ ?
ଡାକାତଙ୍ଗଲୋ ତୋ ତୋମାକେ ଧରତେ ପାରେ ନି ?
ଏସୋ—ପ୍ରାଣେର ଦେବତା—ତୋମାକେ ଏକବାର
ପ୍ରାଣେର ଭିତର ରେଖେ ପ୍ରାଣଟାକେ ଠାଣ୍ଡା କରି ।
ଦେଖ, ତୋମାର ଜଣ୍ଠ ଭେବେ ଭେବେ ଆମାର କି

ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପ୍ରକାଶନ

ଦଶା ହେଯେଛେ । ତୁମি ଏତଦିନ କେନ ଆମାର ଡାକେର ସାଡା ଦାଓ ନି ? ଆମି ଆର ଅଭିମାନ କରିଛି—ତୋମାକେ ପେଯେଛି ଏହି ଆମାର ଚରମ ସ୍ଥଥ । ଏହି ବନେର ଗାଛପାଲା ପଞ୍ଚପାଖୀ ଯେ ଯେଥାମେ ଆଛେ, ସକଳେ ଦେଖେ ଯାକ ଯେ ଆମାର ସ୍ଵାମୀ କି ସୁନ୍ଦର । ତାଇ ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ, ତାଇ ପଦ୍ମଫୁଲ, ତାଇ ଯୁଇ ଗୋଲାପ, ସଂସାରେର ଲୋକେରା ସାତି ବଲୁକ, ତୋମରା ବଲ ଦିକିନ, ଆମି ଏମନ ସ୍ଵାମୀର ଚରଣେ ଆପନାକେ ବିକ୍ରି କରେ କିଛୁ ଅନ୍ୟାଯ କରେଛି କି ?

ପ୍ରାଣନାଥ — ଆର ଲୁକିଯୋ ନା—ଦୋହାଟି ତୋମାର, ଆର ଆମାର ଚୋଥେର ଆଡାଳ ହେୟୋ ନା । ତୋମାକେ ଦେଖିତେ ନା ପେଲେ ଆମାର ସକଳଇ ଅନ୍ଧକାର । ଆର ତୋମାକେ ଛେଡ଼େ ଦେବ ନା—ଆର କାରୋ କାହେ ତୋମାକେ ଯେତେ ଦେବ ନା—ଆମାର ପ୍ରାଣେର ଭିତର ଥୁବ ସଜ୍ଜ କରେ

ରେଖେ ଦେବ—ତୋମାର କୋନ କଷ୍ଟ ହବେନା ।
ସକଳକେ ଛେଡେ ତୋମାକେ ଧରେଛି—ଆର କି
ତୁମି ଢାଡ଼ତେ ପାର ?

ଆମାର ହଦୟର ଏକମାତ୍ର ଗୁଣ୍ଡଧନ—-ଦେଖ,
ତୋମାର ଏଥାବେ ଆସାତେଇ ସମସ୍ତ ଅନ୍ଧକାର
କେଟେ ଗେଛେ, ସମସ୍ତ ଜଗତେ ବସନ୍ତ ଜେଗେ ଗେଛେ ।
ପାଖୀରା କି ଆନନ୍ଦେଇ ଗାନ କରଛେ— ଏମନ ସୁନ୍ଦର
ଲାଗଛେ । ଗାଛଗୁଲୋ ଫୁଲେର ଭାରେ ଯେନ ଲୁଟିଯେ
ପଡ଼ଛେ । ଚାରିଦିକେ କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସୁଗନ୍ଧଇ
ବେରିଯେଛେ । ଆମାର ଇଚ୍ଛା ହଚ୍ଛେ, ଆମି ସୂର୍ଯ୍ୟର
ରୌଦ୍ରେର ସଙ୍ଗେ, ଚନ୍ଦ୍ରେର ଜ୍ୟୋତିରାର ସଙ୍ଗେ
ଏକେବାରେ ମିଶେ ଯାଇ । ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ଯେ, ଆମି
ପାତାର ଭିତରେ ଢୁକେ ମଲୟବାତାମେର ସଙ୍ଗେ ବାତାମ
କରେ ତୋମାର ପରିଶ୍ରମ ଦୂର କରି । ଇଚ୍ଛା ହଚ୍ଛେ
ଯେ, ଆମି ସୁଗନ୍ଧ ଫୁଲ ହୁୟେ ତୋମାର ଚରଣେ ଲୁଟିଯେ
ପଡ଼ି—ଆର ତୁମି ଆମାକେ ହାତେ ତୁଲେ ନିଯେ

আদর কর। সন্দয়বল্লভ, তুমি চিরকাল আমার
সন্দয়ে থাক। একটা অনুরোধ রাখ আমাকে
আর ছেড়ে কোথাও যেও না। তুমি আরো
পাঁচজনের উপকার করবে, ভালভাবে।
আমাকেও সঙ্গে নিয়ে যেও, আমিও তোমার
সহায়তা করব। এটা জেনে রেখো যে, আমার
আর অন্য গতি নেই—তুমিই এই অগতির
একমাত্র গতি—তুমিই এই অনাগের একমাত্র
স্মাগী। এসো আমার ঘরে এসো আমার
কুঠে ঘরটা আবার প্রসন্ন হোক—জ্যোতিষ্যায়
হয়ে উঠক। তুমি দেখবে যে আমার সেই ছেট
ঘরে তোমার জন্য যে ফুলশয়া রচনা করে
রেখেছিলুম, আজও তাহা ঠিক সেই ভাবেই
রয়েছে একটুও কিছু নষ্ট হয় নি। একটুও
এদিক ওদিক হয় নি। এতদিন পরে আমার
সেই ফুলশয়া রচনা করা সার্থক হোল।

୧୫ । ଶେଷକଥା ।

(ଭଗବତ୍ପଦ)

ତୁମି ସେ ଆମାର କରେଛିଲେ ଆଶ
ତାଟି ହୋଲ ତବ ମହା ସର୍ବନାଶ ।
ତବ ସେ ଆମାର ଜାଡ଼ିଲେ ନା ଆଶ
ତାଟି ତଣ୍ଟ୍ର ତବ ଅନୁଗତ ଦାସ ॥

ଇତି—ଭଗବଚ୍ଛରଣେର ଦାସାହୁଦାସ
ଶ୍ରୀକିର୍ତ୍ତୀଜ୍ଞନାଥ ଠାକୁରେର
ଆଗେର କଥା—

ଓ ଓ ଓ

